

Ψηφιακά Μελετήματα

Ψηφιακές Εκδόσεις Επιστημονικών Μελετημάτων
Πολιτιστικής Ακαδημίας – Ερευνητικού Κέντρου «Άγιος Επιφάνιος»

Αγία Νάπα

Τίτλος σειράς: ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ
ΤΕΥΧΟΣ 1 (ΜΑΪΟΣ 2021)

Επιμέλεια έκδοσης: Δρ Χριστίνα Κάκκουρα

Φωτογραφίες: Από τό προσωπικό αρχείο του Μητροπολίτη Κωνσταντίας καί
Αμμοχώστου Βασιλείου, από τή Μάνη και την Καπλαδοκία

Copyright ©: Πολιτιστική Ακαδημία – Ερευνητικό Κέντρο «Άγιος Επιφάνιος»
Ιεράς Μητρόπολης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου και οι συγγραφείς.
Για τις φωτογραφίες οι κάτοχοί τους.

Πολιτιστική Ακαδημία – Ερευνητικό Κέντρο «Άγιος Επιφάνιος»
www.agiosepifanosacademy.com
info@agiosepifanosacademy.com, +35723812444

Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση: Εκδόσεις ΚΥΠΡΗΣ, Αθήνα
Τηλ. +302108542020, e-mail: skypris@otenet.gr, www.skypris.gr

ISSN 2672-8397

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἰησοῦς Χριστός:
τὸ ὕδωρ, ὁ ἄρτος
καὶ τὸ φῶς τῆς ζωῆς

Ἀγία Νάπα 2021

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στὴν παροῦσα ἔκδοση προτάσσουμε σειρὰ τριῶν ἐπικλήσεων πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ σύνθεση τῶν ἐπικλήσεων αὐτῶν βασιζέται σὲ τρεῖς διαδοχικὲς ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι τὸ **Ὑδωρ τὸ ζῶν** (Ἰω. 4:1-42), ὁ **Ἄρτος τῆς ζωῆς** (Ἰω. 6:22-59) καὶ τὸ **Φῶς τοῦ κόσμου** (Ἰω. 9:1-41). Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἀποκαλύψεις συνεπάγονται καὶ τρία ἀντίστοιχα αἰτήματα, γιὰ τὴν παραχώρηση τοῦ **ζῶντος ὕδατος**, τοῦ **ἄρτου τῆς ζωῆς** καὶ τοῦ **θείου φωτός**. Τὸ Α' καὶ Β' τῶν ποιητικῶν ἐπικλήσεων ἔχουν γραφεῖ γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Σαμαρείτιδος, τὸ δὲ Γ' γιὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περιεχομένου τοῦ κηρύγματος τῶν δύο ἑορτῶν, 17ην καὶ 24ην Μαΐου 2020.

Τὰ δύο πρῶτα κείμενα ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι τὰ Εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα τῶν ἀντίστοιχων Κυριακῶν τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τοῦ Τυφλοῦ τῆς περιόδου τοῦ Πεντηκοσταρίου. Ἐπειδὴ ὅμως προηγήθηκε ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ τὸ Ἅγιον Πάσχα, ὅπου ὁ Χριστὸς παρέδωσε τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἡ περὶ τοῦ οὐράνιου Ἄρτου ἀποκάλυψη τοῦ Κυρίου ἦταν ἔντονη καὶ σημαντικὴ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἔχουμε δεῖ τὴ συνέχεια καὶ τὴν ἐσωτερικὴ συνάφεια τῶν τριῶν αἰτημάτων πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Τὸ μὲν ὕδωρ ἀναφέρεται στὸ Βάπτισμα, ὁ ἄρτος στὴν Εὐχαριστία καὶ τὸ φῶς στὸ Χρίσμα. Ὑπενθυμίζεται ὅτι τὴν περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου οἱ Εὐαγγελικὲς περικοπὲς εἶναι ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο. Τὸ ἐπόμενο κεφάλαιο ἀποτελεῖ ἐρμηνευτικὴ τῶν ἀνωτέρω ἀγιογραφικῶν κειμένων.

Μητροπολίτης Κωνσταντίας καὶ Ἀμμοχώστου Βασίλειος
 Ἱερὰ Μητρόπολη Κωνσταντίας καὶ Ἀμμοχώστου
 24 Μαΐου 2020

Α. Τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν

Ἡ κενὴ καὶ ἡ πεπληρωμένη στάμνα

Ὁ θεόπτης Μωυσῆς ἔπιεν ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ Ἰοθόρ,
κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὄδοιπορίας αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἔπιον ἐκ τοῦ ἐκ πέτρας ὕδατος,
κεκοπιακότες ἐκ τῆς ὄδοιπορίας αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ,
ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα πῖωμεν ἐκ τούτου τοῦ ζῶντος ὕδατος

Ὁ Νέος Μωυσῆς, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός,
ἦλθεν ἐπὶ τὴν πηγὴν τοῦ Ἰακώβ, ζητῶν πιεῖν ὕδωρ,
κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὄδοιπορίας αὐτοῦ ἐν Σαμαρεία.
Σύ, Κύριε, ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἤτησας πιεῖν, λέγων, «διψῶ»,
εἷς δὲ τῶν στρατιωτῶν προσέφερέν σοι ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα πῖωμεν ἐκ τούτου τοῦ ζῶντος ὕδατος

Ἡ ἐκ Σαμαρείας γυνὴ ἦντλει ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ Ἰακώβ
καὶ ἐκορέννυτο τὴν σωματικὴν αὐτῆς δίψαν.
Αὕτη ἐστερεῖτο τοῦ νοητοῦ ὕδατος.
Ἐκόμισε τὴν στάμναν αὐτῆς ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Ἰακώβ,
ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἀνέβλυσεν ἡ ἐν Χριστῷ ἀέναος πηγὴ ὕδατος ζῶντος.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα πῖωμεν ἐκ τούτου τοῦ ζῶντος ὕδατος

Κατέλιπε τὴν στάμναν τῆς ἀμαρτίας κενὴν ἐν τῇ πηγῇ,
ἐπλήρωσε τὴν πνευματικὴν αὐτῆς στάμναν
δί' ὕδατος ζῶντος, τοῦ ἀλλομένου εἰς ζῶν ἀιώνιον.
Ἐκάθαρεν αὐτὴν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ Βαπτίσματος,
ἐπλήρωσεν αὐτὴν διὰ Πνεύματος Ἁγίου.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα πῖωμεν ἐκ τούτου τοῦ ζῶντος ὕδατος

Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῶν ὑδάτων καὶ πάντων τῶν ὄντων,
 ὡς ἡ Σαμαρεΐτις, δαμάσασα ἑαυτὴν διὰ τῆς εἰς Σε πίστεως,
 ἀπηλλάγη τῶν παθῶν ἐκ τῶν πέντε ἀνδρῶν,
 κραταίωσον ἡμᾶς, ἵν' οὕτως δαμάσωμεν τὰς πέντε ἡμῶν αἰσθήσεις,
 καὶ κάθαρον ταύτας τῶν θανατηφόρων παθῶν.
 Δὸς ἡμῖν τὴν ἰατρειάν καὶ σκέπασον ἡμᾶς ἐκ τοῦ συνέχοντος
 καὶ ἐπαπειλοῦντος ἡμᾶς λοιμοῦ
 διὰ τῆς καθαρτικῆς καὶ θεραπευτικῆς δυνάμεως τοῦ Παναγίου Σου
 Πνεύματος

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα πῖωμεν ἐκ τούτου τοῦ ζῶντος ὕδατος

Β. Ὁ Ἄρτος καὶ τὸ Ποτήριον τῆς ζωῆς

«Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»

Ὁ Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ ἔφαγε τὸ ἐξ οὐρανοῦ Μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ
 καὶ ἐπλήρωσε διὰ τούτου τὴν στάμναν.
 Οὕτως γὰρ ἠθέλησεν Κύριος ὁ Θεός.

Ἡ στάμνα πλήρης ἐκ τοῦ μάννα ἐτέθη εἰς τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης.
 Αὕτη μαρτύριόν ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου
 καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς ζωῆς

Ὁ Νέος Λαὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν,
 ἐλάβομεν τὸν ἐξ οὐρανοῦ Ἄρτον τῆς ζωῆς,
 ὅς ἐστι Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ.
 Μὴ στερήσης ἡμᾶς τοῦ ἄρτου τούτου, Κύριε,
 ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν, ἀλλ' ἵνα ἔχωμεν ζωὴν αἰώνιον.

Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου
 καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς ζωῆς

Σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε:

ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ
τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ.

**Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου
καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς ζωῆς**

Δὸς ἡμῖν, Κύριε, Θεὲ Παντοδύναμε καὶ Παντοκράτορ,
ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς Ζωῆς,
ἵνα προσφέρῃ ἡμῖν ἴασις ψυχῶν καὶ σωμάτων
καὶ λύτρωσιν ἐκ τῆς συνεχούσης τὸν κόσμον ἀπειλῆς
τῆς λοιμώδους νόσου

**Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου
καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς ζωῆς**

Ἡ στάμνος ἡ βαστάσασά σε, ἡ Ἀειπάρθενος Κόρη,
ἡ χωρήσασα τὸ Μάννα, τὸν οὐράνιον Ἄρτον,
πρέσβευε πρὸς τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν σου,
τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν,
ἵνα πάντοτε δῶῃ ἡμῖν τοῖς ἀναξιόις τὸν Ἄρτον καὶ τὸν Οἶνον,
τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἶμα αὐτοῦ.

Ἀξιώσον ἡμᾶς ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι
κοινωνοὺς γενέσθαι τοῦ τιμίου Σώματος καὶ Αἵματός Σου
καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ Βασιλείᾳ ἐσθίειν καὶ πίνειν τοῦτο καινὸν μετὰ Σοῦ,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**Ἐπωδός: Δὸς ἡμῖν, Κύριε, ἵνα φάγωμεν ἐκ τοῦ Ἄρτου
καὶ πῖωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τῆς ζωῆς**

Γ. Τὸ φῶς τοῦ κόσμου

«Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς
καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους»

Σὺ, Κύριε, ἐβεβαίωσας ἡμᾶς, λέγων:

ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου·

ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,
ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Σὺ, ὁ διὰ τῆς εὐδοκίας τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς συνεργίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,
διαχωρίσας ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους,

Σὺ εἶπας: ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν·
ἐρχεται νῦξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾤ, φῶς εἶμι τοῦ κόσμου.

Ἐπωδός: Φώτισον ἡμῶν, Κύριε, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν

Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ,

ὁ Δημιουργὸς τοῦ φωτὸς καὶ ἐξοστρακίζων τὸ σκότος,

ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ

φώτισον ἡμῶν τὰς διανοίας καὶ τὰ ὄμματα

δὸς ἡμῖν τὸ σωτήριόν σου φῶς.

Ἐπωδός: Φώτισον ἡμῶν, Κύριε, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν

Καθώς, φωτοδότα καὶ φιλόανθρωπε Κύριε,

συνήνητησας ὃν ἐθεράπευσας Τυφλὸν ἐν τῷ Ναῶ,

ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σου Πατρὸς,

καὶ ἐχάρισας αὐτῷ τὸ σωτήριόν σου φῶς,

διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου καὶ φωτοδόχου Πνεύματος,

χάρισαι καὶ ἡμῖν τὸ σωτήριον τοῦτο φῶς,

ἵνα γνῶμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς.

Ἐπωδός: Φώτισον ἡμῶν, Κύριε, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν,
ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.
καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει,
καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

Φώτισον, Κύριε τῷ σῶ φωτὶ τὰς τρίβους τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ἐπωδός: Φώτισον ἡμῶν, Κύριε, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν

Ἰατρὲ καὶ θεραπευτὰ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν,
ὁ θεραπεύσας τὸν τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη κατακείμενον παράλυτον,
ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου,
δὸς ἡμῖν τὴν ἰατροεῖαν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν,
ἀπάλλαξον ἐκ τῶν συνεχόντων ἡμᾶς ἀμαρτημάτων
ὀχύρωσον ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐπαπειλούσης λοιμώδους νόσου
καὶ διατήρησον τὸν λαόν σου ὑγιᾶ καὶ ἄτρωτον
ἵνα, ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ, δοξολογῶμεν τὸ πανάγιον
καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά Σου. Ἀμήν!

Ἐπωδός: Φώτισον ἡμῶν, Κύριε, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν

**Ποίημα Μητροπολίτη Κωνσταντίας
καὶ Ἀμμοχώστου Βασιλείου**

*Συνετέθη τὸν Μάϊο τοῦ 2020, μεσοῦσης τῆς κρίσεως
τῆς πανδημίας τοῦ κορωνοϊοῦ, γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ
περιλαμβάνονται καὶ σχετικὲς ἐπικλήσεις*

Α. ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΑΣ

(Ίω. 4:5-42)

«Εγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι»

Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συ-
 χάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ νιῷ
 αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς
 ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὥσει
 ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσαι ὕδωρ. λέγει
 αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύ-
 θεισαν εἰς τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ
 ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν
 αἰτεῖς, οὐσης γυναικὸς Σαμαρεΐτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται
 Ἰουδαῖοι Σαμαρεΐταις. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ·

εἰ ἦδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτόν ἡ γυνή· Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθέ ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν· οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθές εἶρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· γύναι, πιστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ Πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται προσκυνήσουσι τῷ Πατρί ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἤλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; **Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδριαν αὐτῆς ἡ γυνή καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν,** καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἡρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ραββί, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν, ἦν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἦνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐμὸν βρώμᾳ ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρη καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοποιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικός, μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἡρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῶν πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλίαν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός.

2. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ Ο ΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

(Ιω. 6:15-59)

**«ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ,
καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε»**

Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναοῦμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ἢ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἑλληκότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπήγον.

Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκώς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ ἐνέβησαν

οί μαθηταί αὐτοῦ, καί ὅτι οὐ συνειση̄λθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταί αὐτοῦ ἀπῆλθον· ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγύς τοῦ τόπου, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου· ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταί αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῶ· ραββί, πότε ᾧδε γέγονας;

Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρωσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατήρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐτῶ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεῦσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἔστι γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστι ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. Πάν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἤξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω· ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δὲ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πάν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δὲ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν

ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὐ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις· καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. πᾶς ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἢ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσις, καὶ τὸ αἶμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με καὶ πίνων ζήσεται δι' ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τούτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ.

3. Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ ΤΥΦΛΟΥ (Ίω. 9:1-41)

«ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου»

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ραββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ’ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ· ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν· ἔρχεται νῦν ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπήλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ὅτι ὁμοῖος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος

ἔλεγεν ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἶπέ μοι· ὑπάγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα. Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον· πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν· καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος καὶ ἠρώτησαν αὐτούς λέγοντες· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἶδαμεν, ἢ τίς ἦνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα, ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ· δὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀμαρτωλὸς ἐστίν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστίν οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν· τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἦνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς· εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; ἐλοιδύρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον· σὺ εἰ μαθητῆς ἐκείνου

ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἶδατε πόθεν ἐστί. καὶ ἀνέωξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἶδαμεν δὲ ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ Θεός οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνοιξέ τοὺς ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῶ· ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὐρών αὐτὸν εἶπεν αὐτῶ· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; εἶπε δὲ αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐώρακας αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω, Κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῶ¹.

¹ Τὰ ἀγιογραφικὰ κείμενα εἶναι ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δεδομένου ὅτι εἶναι πλησιέστερο πρὸς τὸ λειτουργικὸ κείμενο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στὸν σχολιασμό πολλακῶς χρησιμοποιεῖται τὸ κριτικὸ κείμενο.

Β. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ

ΤΟ ΥΔΩΡ ΤΟ ΖΩΝ Ο ΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Θὰ προβοῦμε σὲ σύγκριση τριῶν εὐαγγελικῶν γεγονότων. Τὸ **πρῶτο** εἶναι αὐτὸ τῆς συναντήσεως καὶ τοῦ διαλόγου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆ Σαμαρείτιδα γυναίκα. Ἡ ὁμώνυμη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα, ἡ Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος, εἶναι ἀφιερωμένη στὴ Σαμαρείτιδα πού, μετὰ τὴ συνάντησή της μετὰ τὸν Χριστό, ἔγινε κήρυκας καὶ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν τιμᾷ μετὰ τὸ ὄνομά της. Ἁγία Φωτεινὴ. Ὁ διάλογος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆ Σαμαρείτιδα περιστράφηκε στὸ πρῶτο του μέρος γύρω ἀπὸ τὸ νερό.

Τὸ **δεύτερο** εὐαγγελικὸ γεγονὸς εἶναι αὐτὸ ποὺ συνέβη μετὰ τὸν θαυματουργικὸ πολλαπλασιασμὸ τῶν πέντε ἄρτων καὶ δύο ψαριῶν ἀπὸ τὰ ὅποια, μετὰ τὴν εὐλογία καὶ τὸν διαμοιρασμὸ τους ἀπὸ τὸν Χριστό, ἔφαγαν πέντε χιλιάδες ἄνδρες, «χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος (14:21). Μετὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν ἄρτων, ὁ διάλογος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοὺς Μαθητὲς του καὶ μετὰ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκολούθησαν περιστρεφόταν γύρω ἀπὸ τὸ Μάννα μετὰ τὸ ὅποιο τρέφονταν οἱ Ἰσραηλίτες κατὰ τὸν χρόνον τῆς πορείας τους στὴν ἔρημο καὶ τὸν οὐράνιο Ἄρτο.

Τὸ **τρίτο** εὐαγγελικὸ γεγονὸς σχετίζεται μετὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, καὶ αὐτὸ στὴ σειρά τῶν Κυριακῶν τοῦ Πεντηκοσταρίου. Ἐδῶ οἱ ἔννοιες καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὸ φῶς. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς βεβαιώνει ὅτι εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Τὰ τρία αὐτὰ εὐαγγελικὰ γεγονότα περιλαμβάνουν τρία διαφορετικὰ αἰτήματα, πὸν ὅμως θεολογικά, ἐκκλησιολογικά καὶ εὐχαριστιακὰ συσχετίζονται μεταξύ τους, ἢ μάλλον ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τὰ συνδέει μὲ τὴν κλήση πὸν μᾶς ἀπευθύνει: «ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε» καὶ «ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου» (Ἰω. 6:35, 9:5). Ὅπως ἀντιλαμβανόμαστε, ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ ἀναφέρεται στὴν ὑπαρξιακὴ καὶ αἰώνια κατάσταση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πὸν ὑπερβαίνεται ἢ πείνα καὶ ἡ δίψα τοῦ σώματος γιατί μᾶς καθιστᾷ μετόχους τῆς αἰώνιας ζωῆς.

ΤΟ ΥΔΩΡ ΤΟ ΖΩΝ

Ἡ στάμνα πὸν ἔμεινε ἀδειανή

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ φέρει εἰς πέρας τὸ «ἔργον» τοῦ Θεοῦ Πατέρα πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες, τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν ἀποσχισθεῖ ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ Ἰούδα. Ἄν καὶ εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ «αἰρετικούς» κατὰ τὴν κρίση τῶν Ἰουδαίων, ἐν τούτοις, οἱ Σαμαρεῖτες συνέχιζαν νὰ τιμοῦν τὸν προπάτορά τους Ἰακώβ καὶ νὰ λατρεύουν τὸν μοναδικὸ Θεὸ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στὸ ὄρος Γαριζίν. Κατὰ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ ἔπρεπε νὰ διέλθει διὰ τῆς Σαμαρείας. Θὰ συναντοῦσε πρῶτα τὴ Σαμαρεῖτιδα γυναῖκα. Στὴ συνέχεια τοὺς κατοίκους τῆς κώμης Συχάρ, οἱ ὅποιοι θὰ ἀναγνωρίσουν στὸν Ἰησοῦ τὸν Χριστό, Σωτήρα τοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συναντήσεων θὰ ἀποκαλύψει στοὺς Μαθητές του, στὴν ἀρχὴ ἀπόντων καὶ ἔπειτα παρόντων, τὴν πηγὴ καὶ τὸν σκοπὸ τοῦ ἔργου του καὶ ἀκολούθως ποιὰ ἀποστολὴ τοὺς ἐμπιστεύεται.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμφανίζεται στὴν ἀρχὴ μόνος στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, στὴ συνέχεια ὅμως τῆς διηγήσεως, μὲ τὴ

διαδοχική παρουσία της Σαμαρείτιδας, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Σαμάρειας καὶ τοῦ διαλόγου τοῦ Χριστοῦ μαζί τους, καθίσταται φανερὴ ἢ συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπη σχέση του μὲ τὸν Πατέρα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχει τὴν ἀρχὴ τοῦ ἔργου του. Διὰ τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ἔργο τοῦ Πατέρα θὰ ὀλοκληρωθεῖ, ὅπως τὸ ἀποδεικνύει κατ' ἀρχὴν τὸ ζωντανὸ νερὸ γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ καί, στὴ συνέχεια, ἡ ὥρα, παροῦσα πλέον, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Πατέρας θὰ λατρεύεται «ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ» (Ἰω. 4:23), καὶ τέλος, ἡ ἀγγελία τοῦ θερισμοῦ, τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς ἐγκαινιάζει μεταξὺ τῶν Σαμαρειτῶν.

Ὁ Μωυσῆς, φεύγοντας τὸν διωγμὸ τοῦ Φαραῶ, κατέφυγε στὴ Μαδιάμ, ὅπου στὸ πηγάδι εἶχε συναντήσῃ τις θυγατέρες τοῦ Ἰοθὸρ νὰ ποτίζουν τὰ πρόβατά τους (Ἐξ. 2:11-22). Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονός, ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται στὸν Μωυσῆ μέσα στὴν ἀφλεκτο βᾶτο (Ἐξ. 3:1-14), ὅταν τοῦ εἶπε τὸ περίφημο, «ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν». Ὁ Ἰησοῦς, ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν Φαρισαίων γιὰ τὴν εὐρύτητα, τὴν ὁποία λάμβανε τὸ ἔργο τοῦ ἰδίου καὶ τῶν Μαθητῶν του, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία καὶ πῆγε στὴ Γαλιλαία. Στὴν πηγὴ τοῦ Ἰακώβ, ὁμως, ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει τὴ δική του Θεότητα, τὴ μεσσιανικότητά του καὶ τὴν υἰότητα του σὲ σχέση μὲ τὸν Πατέρα.

Ἡ περικοπὴ διακρίνεται σὲ τρεῖς διακεκριμένες σκηνές. Πρῶτον, ἡ συνάντηση καὶ ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ (4:6-26), ὅπου ὁ διάλογος ἀποκορυφώνεται μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὁ Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός, μὲ τὴ φράση: «ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι». Δεύτερον (4:27-38), ἡ σκηνὴ μὲ τοὺς ἐπανελθόντες Μαθητές, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτει, ὅτι τὸ ἔργο του εἶναι ἔργο τοῦ Πατέρα. Σὲ αὐτὸ τὸ ἔργο ἀποστέλλονται καὶ οἱ ἴδιοι. Τρίτον (4:39-42), ἡ συνάντηση ὄλων μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, δηλαδὴ τῶν Μαθητῶν, τῆς Σαμαρείτιδας καὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Συχάρ. Ἡ τρίτη αὐτὴ σκηνή, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρη ἡ πε-

ρικοπή ολοκληρώνεται με την όμολογία τῶν Σαμαρειτῶν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς «ἐστὶν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός».

1. Ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα

Ὅπως τὸ σύνολο τῆς περικοπῆς χωρίζεται σὲ ἐπὶ μέρους ἐνότητες, ἔτσι καὶ ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα χωρίζεται σὲ ἐπὶ μέρους τμήματα σύμφωνα μετὰ τὰ συζητούμενα θέματα. Τὸ πρῶτο μέρος θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ λάβει ὡς τίτλο «**ἡ ἀποκάλυψη τοῦ ζῶντος ὕδατος**». Πράγματι, μετὰ τὴν ἄφιξη τῆς Σαμαρείτιδας στὸ πηγάδι, πάνω στὸ ὁποῖο ἦταν καθισμένος ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ζήτησε νὰ τοῦ δώσει νερὸ νὰ πιεῖ. Ζητώντας νερὸ νὰ πιεῖ, ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει πῶς διψᾷ, ὅπως ὁ κάθε ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη φροντίδα εἶναι ἡ βεβαίωση τῆς ζωῆς, ὅταν μάλιστα εἶναι κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὁδοιπορία καὶ ἀπὸ τὴ ζέση τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Αὐτὸ εἶναι φανερὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀναφέρθηκε προηγουμένως ὁ Μωυσῆς στὸ πηγάδι τοῦ Ἰοθὼρ. Ἐπίσης ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, κατὰ τὴν πορεία του πρὸς τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας αἰσθάνθηκε ἰσχυρὸ τὸ αἶσθημα τῆς δίψας. Στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ Ἰησοῦς διψᾷ καὶ ζητᾷ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα: «*δός μοι πιεῖν*» (Ἰω. 4:10). Ὁ Ἰησοῦς, πάσχων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θὰ πεῖ καὶ πάλιν τὸ «*διψῶ*» (Ἰω. 19:28). Εἶναι ἀνθρώπινο καὶ θεῖο. Ἀνθρώπινο, γιατί φανερώνει τὴ φυσικὴ ἀνάγκη τοῦ σώματος νὰ πιεῖ νερό. Θεῖο, γιατί εἶναι ἡ δίψα τοῦ Θεοῦ, τοῦ θεϊκοῦ θελήματός του, νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἡ δίψα τὸν ὁδήγησε στὸν Σταυρό.

Ἡ Σαμαρείτιδα δὲν ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν αἴτηση τοῦ «ἄγνωστου», ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἓνας Ἰουδαῖος τὴν καταγωγή ζητᾷ νερὸ ἀπὸ μία Σαμαρείτιδα. Γιὰ νὰ ἀντιληφθεῖ ἡ Σαμαρείτιδα τὸ αἶτημα τοῦ «ἄγνωστου Ἰουδαίου», θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπερβεῖ αὐτὴ τὴν ἐθνικὴ ἀντίθεση μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. Τὸ πρῶτο βῆμα ἦταν ἡ αἴτηση τοῦ Χριστοῦ νὰ τοῦ δώσει νερὸ ἢ Σαμαρείτιδα. Τὸ δεύτερο βῆμα τοῦ διαλόγου εἶναι ἡ ἀναφορὰ

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στο «δῶρο» τοῦ Θεοῦ, ποῦ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ «ζωντανὸ νερὸ». Ἡ Σαμαρείτιδα διαισθάνεται τὸν συμβολισμό τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι, ὅμως, ἀκόμα σὲ θέση νὰ διακρίνει τὸ νόημα, γι' αὐτὸ καὶ συγχέει τὸν συμβολισμό τοῦ «ζῶντος ὕδατος» μὲ τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ. Κατόπιν τούτου ὁ Χριστὸς λέγει σὲ αὐτήν: *«πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὅς δι' ἂν πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»* (Ἰω. 4:13-14). Κατὰ τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ, ὁ Θεὸς θὰ ράνει *«ὔδωρ καθαρὸν»* ἐπὶ τῆς συνάξεως τῶν διασκορπισμένων ἀπὸ τὰ διάφορα ἔθνη γιὰ νὰ καθαρῖσει ὅλους ἀπὸ τὶς κηλίδες τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἀνακαινίσει πνευματικὰ τὶς καρδιές ὄλων (Ἰεζ. 36:25-27). Ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς ἐπαγγέλλεται πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς καθαρμούς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ὅπως δίδασκαν καὶ ἐφάρμοζαν τοὺς καθαρμούς οἱ Ἰουδαῖοι, γιατί τὸ νερὸ τὸ ὁποῖο ὁ Χριστὸς θὰ προσφέρει σὲ ὅσους πιστέψουν στὴ διδασκαλία καὶ τὴ δική του ἀποκάλυψη θὰ μεταβληθεῖ σὲ ζωντανὴ πηγὴ αἰώνιας ζωῆς. Ἡ ζωντανὴ πηγὴ λέγεται σὲ ἀντιπαράθεση πρὸς τὸ λιμνάζον νερὸ καὶ ὑπενθυμίζει τὴν πηγὴ ἢ ὁποῖα πήγασε ἀπὸ τὴν πέτρα στὴν ἔρημο γιὰ νὰ πιεῖ ὁ διψασμένος Ἰσραηλιτικὸς λαός. Τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι στάσιμο, γιατί εἶναι γνωστὴ ἡ ζωτικότητα τοῦ νεροῦ τῶν πηγαδιῶν. Ἐτσι, ἡ Σαμαρείτιδα εἶπε στὸν Ἰησοῦ, ὅτι ἀπὸ τὸ πηγάδι ἐκεῖνο ἤπιαν νερὸ τόσο ὁ Ἰακώβ καὶ ὁλόκληρη ἡ δική του γενιὰ ὅσο καὶ τὰ ζῶα τους. Τὸ ζωντανὸ νερὸ τὸ ὁποῖο προσφέρει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πηγὴ αἰώνιας ζωῆς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, αὐτὸς ποῦ συνδέεται μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ λαμβάνει τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ συνδέεται μὲ τὴ ζωὴ τὴν αἰώνια. Ἐπομένως, ἡ ἐπαγγελία αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἐσχατολογικὸ περιεχόμενο. Ὅμως, ἡ ἐσχατολογικὴ αἰώνια ζωὴ δὲν σημαίνει ἀναβολὴ τῆς παροχῆς τῆς δωρεᾶς αὐτῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τώρα παροχὴ καὶ βίωση τῆς αἰώνιας ζωῆς.

Τὸ ζωντανὸ νερό, τὸ ὁποῖο παρέχει ὁ Χριστός, ἔχει, ἐπι-
 πρόσθετα, καὶ ἕναν ἄλλο συμβολισμό. Σὲ ἄλλο πλαίσιο διδα-
 σκαλίας του, ὁ Χριστός εἶχε πει: «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με
 καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ
 ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰω. 7:37-38).
 Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐρμηνεύοντας τὸν συμβολισμό τῶν
 λόγων αὐτῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σημειώνει στὴ συνέχεια:
 «Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ
 πιστεύοντες εἰς αὐτόν» (Ἰω. 7:39). Ἐπομένως, τὸ ζωντανὸ νερὸ
 εἶναι τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως τὸ νερὸ καθαρίζει τὸ σῶμα
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ζωοποιεῖ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὸ Ἅγιο
 Πνεῦμα καθαρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, καὶ τοῦ
 χαρίζει τὴν αἰώνια ζωή. Θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ, ὅτι αὐτὴ ἡ
 ζωντανὴ πηγὴ τοῦ νεροῦ εἶναι γιὰ τὴ θεολογία καὶ τὴν πνευ-
 ματολογία τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, αὐτὴ
 αὐτὴ ἡ Πεντηκοστή, κατὰ τὴν ὁποία τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως τὸ
 νερὸ, ἐκκέχυται «ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» (Ἰωήλ 3:1), δηλαδὴ σὲ κάθε
 ἄνθρωπο καὶ τὸν ζωοποιεῖ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, σχολιάζοντας τὸν συμ-
 βολισμό αὐτὸ τοῦ νεροῦ, λέγει πῶς, ἡ Γραφή, ἀναφερόμενη στὴ
 χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὀνομάζει ἄλλοτε φωτιὰ καὶ
 ἄλλοτε νερὸ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο καθίσταται φανερό, ὅτι τὰ
 ὀνόματα αὐτὰ δὲν ὀρίζουν τὴν οὐσία, ἀλλὰ τὶς ἐνέργειες τοῦ
 Ἁγίου Πνεύματος. Πράγματι, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν συνίσταται
 ἐκ διαφόρων οὐσιῶν, ἐφ' ὅσον εἶναι μονοειδὲς καὶ ἀόρατον.
 Ἔτσι, συνδιαλεγόμενος μὲ τὴ Σαμαρείτιδα γυναίκα, ἔχει ἀπο-
 καλέσει ὕδωρ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐξυπονοώντας τὸν καθαροῦ
 καὶ τὴν παράκληση τῶν ψυχῶν πού παρέχει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα².

Ὁ διάλογος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα εἶχε ἀρχί-
 σει μὲ τὸ αἴτημα τοῦ Χριστοῦ «δός μοι πιεῖν». Ἐπειτα ἀπὸ
 τὸν διάλογο γύρω ἀπὸ τὴ συμβολικὴ τοῦ νεροῦ, οἱ ὄροι ἀντι-

² Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ
 Εὐαγγελιστήν, Ὁμιλία 32, *Patrologia Graeca* 59, 183 [= PG].

στρέφονται και είναι πλέον ή Σαμαρείτιδα, ή όποία ζητᾶ από τόν Ἰησοῦ Χριστό, «Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν» (Ἰω. 4:15). Ἡ συνέχεια τοῦ διαλόγου ἐπικεντρώνεται σὲ ἄλλη θεματική, αὐτὴ τῆς πραγματικῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως καὶ στὸ πρῶτο μέρος ἡ πορεία καὶ κίνηση τοῦ διαλόγου ἄρχισε ἀπὸ τὰ αἰσθητά, τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ, γιὰ νὰ ὀδηγηθεῖ πρὸς τὰ πνευματικά, τὸ ἴδιο καὶ ἐδῶ, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καθοδηγεῖ τὴ Σαμαρείτιδα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς τῆς πρὸς τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, στὸ αἴτημά της νὰ τῆς δοθεῖ τὸ ζωντανὸ νερὸ, ἐκεῖνος τῆς ζήτησε νὰ καλέσει προηγουμένως τὸν ἄνδρα της. Ἐκείνη, στὴν ἀρχὴ τοῦ διαλόγου μὲ τὸν Ἰουδαῖο Ἰησοῦ, εἶχε ἀντιπαραβάλλει τὴν ἐθνικὴ σύγκρουση μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. Τώρα, ὁ Ἰησοῦς τὴν τοποθετεῖ ἐνώπιον μίας ἄλλης σχέσεως, αὐτῆς τῆς συζύγου πρὸς τὸν σύζυγο. Γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς αὐτὴ ἡ εἰκόνα εἶναι καὶ πραγματικὴ καὶ συμβολικὴ. Ἡ πραγματικότητα φαίνεται μέσα ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὅποιο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ καρδιογνώστης, ἀποκαλύπτει γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Σαμαρείτιδας. Ὅταν τῆς ζήτησε νὰ καλέσει τὸν ἄνδρα της, ἐκείνη ἀπάντησε πῶς δὲν ἔχει ἄνδρα. Ὁ Ἰησοῦς τότε τῆς εἶπε: «καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ» (Ἰω. 4:17-18). Ὅσοι βρίσκονται κοντὰ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ διορθώνονται καὶ ἀπὸ τὶς παρεκκλίσεις τοῦ προσωπικοῦ τους βίου καὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά τους. Ἡ παρέμβαση αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ στὴ ζωὴ τῆς Σαμαρείτιδας ἔγινε ἀφορμὴ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν κατάσταση τοῦ προσωπικοῦ της βίου καὶ νὰ διορθωθεῖ. Ἀπὸ ἐκείνη, πράγματι, τὴ στιγμή ἡ Σαμαρείτιδα ἔπαψε νὰ εἶναι ἡ γυναῖκα τῶν πέντε ἀνδρῶν καὶ ἔγινε ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ἡ εἰκόνα τῶν σχέσεων τῶν συζύγων χρησιμοποιεῖται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ νὰ περιγράψῃ τὶς σχέσεις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ μὲ τὸν Θεό. Αὐτὴ ἡ συμβολικὴ φαίνεται νὰ κυριαρχεῖ καὶ στὴ συνέχεια τοῦ διαλόγου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

μέ τη Σαμαρείτιδα. Αυτή είχε κατανοήσει πλήρως, τόσο την πραγματικότητα τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν προσωπικὴ τῆς ζωὴ, γιατί εἶχε πεῖ στοὺς συμπατριῶτες τῆς ὅτι «εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα» (Ιω. 4:29), ὅσο καὶ τὴ συμβολικὴ ἔννοια τῶν λόγων του. Ἔτσι, ἡ ἐπόμενη ἐρώτησή τῆς ἔχει ἀπόλυτη σχέση με τὴν εἰκόνα αὐτῆ τῶν σχέσεων με τὸν Θεό. Οἱ Ἰουδαῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸ στὰ Ἱεροσόλυμα, ἐνῶ οἱ Σαμαρεῖτες στὸ ὄρος Γαριζίν. Ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια; Ποιὸς ἐκ τῶν δύο ἔχει δίκαιο; Ποιὸς ἔχει τὴ σωστὴ καὶ πιστὴ σχέση με τὸν Θεό, ὅπως ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα, καὶ ποιὸς ἔχει ὀδηγηθεῖ σὲ ἀπιστία σχέσεων με τὸν Θεό, ὅπως ὅταν οἱ σχέσεις τῶν συζύγων ὀδηγοῦνται σὲ ἀπιστία;

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Χριστοῦ στὸ ἐρώτημα αὐτὸ τῆς Σαμαρείτιδας εἶναι ἄμεση καὶ καθοριστικὴ. Δίκαια καὶ σωστὰ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπέμεναν μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμή, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ γινόταν στὰ Ἱεροσόλυμα. Γιατὶ «ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν» (Ιω. 4:22). Με τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει τὴν προέλευση τοῦ Μεσσία καὶ Σωτήρα ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸ λαό. Αὐτὸν ἐπέλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ ἐφαρμόσει τὸ σχέδιο τῆς οικονομίας του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ εἶναι ὁ τύπος τῆς πραγματικῆς οὐράνιας Ἱερουσαλήμ. Ἦδη, ὁμως, ὁ Χριστὸς εἰσάγει τὴν ἔννοια τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ Σωτήρα, τὸν ὁποῖο θὰ ὁμολογήσουν στὸ τέλος καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Σαμαρεῖτες. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπογραμμίζει, πράγματι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς «τὸ κατὰ σάρκα» κατάγεται ἐκ τῶν Ἰουδαίων (Ρωμ. 9:5). Κατὰ συνέπεια, ἡ σχέση τῶν Σαμαρειτῶν με τὸν Θεό, τὸν ὁποῖο λατρεύουν στὸ ὄρος Γαριζίν, φανερῶνει ἀπιστία στὶς σχέσεις τους με αὐτόν, ὅπως σὲ ἀπιστία καὶ ἀνωμαλία βρισκόνταν οἱ σχέσεις τῆς Σαμαρείτιδας με τοὺς πέντε ἄνδρες.

Ἡ ὑπέρβαση ὅλων αὐτῶν συνίσταται στὸν νέο τρόπο λατρείας τοῦ Θεοῦ Πατέρα. «Ἐρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ιω. 4:23). Τὸ κριτήριον τῆς ἀληθινῆς σχέσεως καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι πλέον ὁ συγκεκριμένος

έθνικὸς τόπος, οὔτε τῶν Ἱεροσολύμων, οὔτε τοῦ ὄρους Γαριζίν. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Σαμαρεῖτες λάτρευαν τὸν Θεὸ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει ἐδῶ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ Πατέρα, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ λατρεύεται «ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ». Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ Πατέρα ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ δὲν εἶναι ἀναμενόμενη, γιατί ὁ Χριστὸς λέγει, «ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν», δηλαδή εἶναι παρούσα αὐτὴ ἡ ὥρα. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ Μεσσίας καὶ Σωτήρας καὶ μὲ τὴν παρουσία του ἀρχίζει ἡ παραγματικὴ λατρεία τοῦ Πατέρα. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς παρομοίωσε τὸ σῶμα του μὲ ναό. Γιὰ νὰ εἶναι ὁμοῦς ναὸς τὸ Σῶμα του, σημαίνει ὅτι σὲ αὐτὸν λατρεύεται ὁ Θεός. Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ διαλόγου μὲ τὴ Σαμαρεῖτιδα ἡ θεματικὴ εἶχε περιστραφεῖ γύρω ἀπὸ τὸν συμβολισμό τοῦ νεροῦ, τὸ ὁποῖο συμβολίζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ διαλόγου ὁ συμβολικὸς τρόπος μπαίνει κατὰ μέρος καὶ ὁ Ἰησοῦς μιλά περὶ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἀληθείας. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, κυρίως ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἐρμηνεύουν τὸ «ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ», ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ Πατέρα «ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ» σημαίνει τὴ λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατέρα, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος³. Ὑπὸ τίς λέξεις «ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ» ἐξυπονοεῖται ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Υἱὸς ἀντίστοιχα. Ἔτσι, ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ, τόσο τῶν Ἰουδαίων ὅσο καὶ τῶν Σαμαρειτῶν, ἀντικαθίσταται μὲ τὴ λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὴ πλέον συνιστᾷ τὴν ἀληθινὴ καὶ πιστὴ σχέση τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεό. Ἡ μορφή τῆς παλαιᾶς λατρείας στὰ Ἱεροσόλυμα καταργήθηκε μὲ τὸ σχίσμα τοῦ καταπετάσματος τοῦ Ναοῦ κατὰ τὴν ὥρα τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

³ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ερμηνεία, ἤτοι Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον*, ἐκδ. Philip Edward Pusey, *Sancti patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandrini in D. Joannis evangelium*, vol. 2, Clarendon Press, Oxford 1872, σσ. 202-204.

Ὁ διάλογος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα ὁλοκληρώνεται μετὰ τὸ τρίτο μέρος, πού συνιστᾷ τὴν περαιτέρω ἀποκάλυψη τῆς ταυτότητας τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα, ἀλλὰ καὶ πρὸς κάθε ἀναγνώστη τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Ἡ Σαμαρείτιδα ἀντέδρασε στοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ περὶ τῆς ἀληθινῆς λατρείας καὶ ἐξέφρασε τὴν πίστη της, ὅτι, ὅταν ἔλθει ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, ὁ λεγόμενος Χριστός, θὰ ἀποκαλύψει ὅλα αὐτὰ τὰ μυστήρια. Διαπιστώνουμε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὅτι, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, τὸ ἴδιο καὶ οἱ Σαμαρεῖτες πίστευαν καὶ ἀνέμεναν τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν, τῆς ἀποκάλυψε, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, ὁ Χριστός. «*Εγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι*». Ὅπως δηλαδὴ ὁ Θεὸς εἶπε στὸν Μωυσῆ, «*ἐγὼ εἰμι ὁ ἄν*». Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τῆς ἀποκαλύψεως ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει ὄχι μόνο πῶς εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἀποκαλύπτει καὶ τὴ Θεότητά του. Εἶναι ὁ ἴδιος πού ἀποκάλυψε τὸ ὄνομά του στὸ Σινᾶ.

2. Ὁ Ἰησοῦς ἐργάζεται τὸ ἔργο τοῦ Πατέρα

Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ διαλόγου μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα, ἐκείνη ἐγκαταλείπει τὴ σκηνὴ χωρὶς νὰ γεμίσει τὴ στάμνα της με νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ πηγαίνει στοὺς συμπατριῶτες της νὰ τοὺς πεῖ γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία Χριστοῦ. Τὴ θέση της ὡς συνομιλητῶν μετὰ τὸν Χριστὸ λαμβάνουν οἱ Μαθητές, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπανέλθει ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τὴν πόλη, ὅπου εἶχαν πάει γιὰ νὰ ἀγοράσουν τρόφιμα.

Δὲν μᾶς πληροφορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶχε πιεῖ νερό, ἀφήνεται, ὅμως, νὰ ὑπονοηθεῖ πῶς ὄχι. Τώρα, οἱ Μαθητές τὸν παρακαλοῦν νὰ φάει. Ἐκεῖνος, ὅμως, ἀντ' αὐτοῦ τοὺς ἀπαντᾷ ὅτι, «*ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον*» (Ἰω. 4:34). Ἡ δίψα καὶ ἡ πείνα τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ Πατρὸς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, μετὰ τὴ δίψα καὶ τὴν πείνα φανερῶνεται ἡ ἀνθρώπινη φύση

τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ποὺ εἶπε στοὺς Ἀποστόλους, φανερῶνεται ἡ θεία φύση καὶ ἀποστολή του στὸν κόσμο. Ἦδη γνωρίζει πῶς οἱ Σαμαρεῖτες θὰ ἔλθουν νὰ τὸν συναντήσουν. Ἡ δεκτικότητα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων διευρύνει τὸν ὀρίζοντα τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ὁ Ἰησοῦς καθιστᾷ συνεχιστὲς τοῦ δικοῦ του ἔργου τοὺς Μαθητὲς του, λέγοντάς τους: «ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε» (Ιω. 4:38). Οἱ Ἀπόστολοι, ἀσκώντας τὸ ἔργο τῆς ἀποστολῆς, ἢ ὅποια τοὺς ἔχει ἀνατεθεῖ, συνδέονται στενὰ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μοναδικὸ σπορέα τοῦ λόγου τῆς ἀποκαλύψεως.

3. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, Σωτὴρ τοῦ κόσμου

Ἡ διήγησις ὀλοκληρῶνεται μὲ τὴ σύναξι ὅλων γύρω ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, δηλαδὴ τῶν Μαθητῶν, τῆς Σαμαρείτιδας καὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Συχάρ τῆς Σαμαρείας. Ἡ Σαμαρείτιδα ἐγκατέλειψε τὴ στάμνα της καὶ πῆγε στὴν πόλη, ὅπου ἔλεγε: «δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;» (Ιω. 4:29). Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος τῆς Σαμαρείτιδας πρὸς τοὺς συμπατριῶτες της. Ἐκεῖνοι τότε «ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν» (Ιω. 4:30). Μὲ δική τους παράκλησι, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρέμεινε στὴν πόλη τους δύο μέρες. Ἡ σπορὰ τοῦ λόγου ἔγινε μὲ πλούσια ἀποτελέσματα, γιατί πολλοὶ πίστεψαν σὲ αὐτὸν χάριτι τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου του. Ἡ πρώτη ἀφορμὴ νὰ συναντήσουν καὶ νὰ γνωρίσουν τὸν Ἰησοῦ Χριστό ἦταν ἡ Σαμαρείτιδα καὶ ἡ μαρτυρία της, ὅτι «εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα» (Ιω. 4:29). Ἐπειτα, ὅμως, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ τους ἐμπειρία καὶ διαπίστωση βεβαίωσαν ὅτι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι «ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός» (Ιω. 4:42).

Ὁ λόγος αὐτὸς δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἀλλὰ πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα, ἡ ὁποία παραμένει τοιουτρόπως παρούσα σὲ ὅλη τὴν ἔκταση τῆς διηγήσεως. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ Σαμαρείτες δίδουν ἀπάντηση στὴν ἐρώτηση τῆς Σαμαρείτιδας, «δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ... μὴτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;». Αὐτοὶ τοὺς ὁποίους εἶχε εὐαγγελίσει προηγουμένως, τώρα εὐαγγελίζονται οἱ ἴδιοι τὴ Σαμαρείτιδα, ἐκφράζοντας τὴν ἀπόλυτη βεβαιότητά τους ὅτι «οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός».

Ὁ τίτλος τοῦ «σωτῆρος τοῦ κόσμου» ἀποτελεῖ τὴν κατακλειδα καὶ τὸ ἐπίκεντρο αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ κειμένου. Στὴν ἀρχή, ἡ Σαμαρείτιδα ἀναγνώρισε στὸ πρόσωπο ἑνὸς ἀγνώστου ἕναν Ἰουδαῖο. Ἐπειτα ἔκανε σύγκριση τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸν Ἰακώβ καὶ ἀκολούθως ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἀγνωστος αὐτὸς Ἰουδαῖος εἶναι ὄντως μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν προπάτορά της Ἰακώβ, γιατί εἶναι ἕνας Προφήτης. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας Χριστός. Στους Ἀποστόλους, ἔπειτα, ἀποκαλύπτει τὴ σχέση του μὲ τὸν Πατέρα καὶ βεβαιώνει, ὅτι ἐργάζεται τὸ ἔργο τοῦ Πατέρα, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο. Τέλος, οἱ Σαμαρείτες ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ Σωτῆρας τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ ὁμολογία συνεχίζει νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων, ὅσοι πιστεύουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σύναξη αὐτὴ γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ μὲ ἐπίκεντρο τὸν Χριστό, ἔχει τὴν ἱστορικὴ τῆς διάσταση καὶ περιλαμβάνει, **πρῶτον**, στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν κοινωνία τῆς τότε ἐποχῆς ἢ καὶ τῶν προσώπων. (α) Πληροφοροῦμαστε γιὰ τὶς ἐχθρικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. (β) Ὑπάρχει ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ γυναίκα καὶ τὸν ἄνδρα ποὺ δὲν μπορούσαν, ὅταν ἦσαν ἀγνωστοί, νὰ μιλοῦν μεταξὺ τους. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ «ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει» (Ἰω. 4:27). (γ) Παρέχονται πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς περιοχῆς καὶ γιὰ τὴ χρῆση τοῦ πηγαδιοῦ ἀπὸ τοὺς Σαμαρείτες.

Δεύτερον, περιέχονται στοιχεία που αφορούν τη θρησκευτικότητα των Ιουδαίων και των Σαμαρειτών. (α) Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ μὲν τοὺς Ἰουδαίους στὰ Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ δὲ τοὺς Σαμαρεῖτες στὸ ὄρος Γαριζίν. (β) Ἡ κοινὴ πεποίθηση καὶ ἀναμονή, τόσο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία πού θὰ εἶχε συγκεκριμένη ἀποστολή καὶ ἔργο. Μεταξὺ ὄλων αὐτῶν τῶν καταστάσεων τοῦ πεπαλαιωμένου κόσμου βρίσκεται ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοί του γιὰ νὰ προσφέρουν διέξοδο ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα τοῦ κόσμου ἐκείνου. Ἔτσι, ἡ σύναξη γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ ἔχει καὶ ἐκκλησιολογικὴ σημασία. Ὅλοι οἱ συναγμένοι γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ Ἐκκλησία πού μᾶς ἀναγεννᾷ μὲ τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος.

Τρίτον, στοὺς διαλόγους γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, εἴτε μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, εἴτε μὲ τοὺς Ἀποστόλους, εἴτε μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες, θίγονται τὰ πλέον καιρῖα θέματα πού συνιστοῦν τὴν οὐσία τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸν κόσμο. (α) Ἡ πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Τὸν Τριαδικὸ Θεὸ πού ἀποκαλύπτεται μὲ τὴν παρουσία καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. (β) Ἡ ἀληθινὴ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Καταργοῦνται πλέον οἱ ἐθνικὲς λατρεῖες, ὅπως αὐτὲς τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Σαμαρειτῶν, ὅπως βέβαια καὶ ἐκείνες τοῦ Ἐθνικοῦ κόσμου τῆς εἰδωλολατρίας. (γ) Ἄμεσα ἢ καὶ ἔμμεσα γίνεται ἀναφορὰ σὲ βασικὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Μέσω τοῦ νεροῦ τοῦ πηγαδιοῦ ἐξυπνοεῖται τὸ Βάπτισμα πού ἀνανεώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστᾷ δοχεῖο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μὲ τὴ συζήτηση τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν του γιὰ φαγητὸ καὶ τὴν τελείως ἄλλη ἐρμηνεία περὶ τοῦ τί εἶναι τὸ βρῶμα, τὸ φαγητὸ γιὰ τὸν Χριστό, μᾶς ὀδηγεῖ στὴν πνευματικὴ βρῶση τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅπου γευόμαστε τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου. (δ) Γίνεται, τέλος, ἀναφορὰ καὶ στὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμο γιὰ νὰ κηρύξει τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτη-

ρίας σὲ ὅλα τὰ Ἔθνη. Πρὸς τοῦτο ἐπισύρει καὶ τὴν προσοχὴ τῶν Ἀποστόλων του, ἀλλὰ καὶ ὄλων ἐκείνων πού ἐπιφορτίζονται μὲ τὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν τοὺς ἀνήκει, εἶναι ἔργο Θεοῦ καὶ αὐτοὶ εἶναι ἀπεσταλμένοι δικοὶ του.

Τὸ σκηνικὸ στὸ ὁποῖο βρισκόμαστε μὲ τὸν Χριστὸ τὸ μεσημέρι στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, τὴ Σαμαρείτιδα νὰ ἔρχεται γιὰ νὰ ἀντλήσει νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι, τὸν Χριστὸ νὰ ζητᾷ νερὸ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ προτείνει τὸ ζωντανὸ νερὸ, ἀναφέρουν στὴν πορεία τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ διὰ μέσου τῆς ἐρήμου, ὅπου μὲ τὸ κτύπημα τῆς ράβδου τοῦ Μωυσῆ στὸν βράχο πήγασε νερὸ γιὰ νὰ τοὺς ξεδιψάσει. Ὁ Χριστός, στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι ἡ πέτρα ἀπὸ τὴν ὁποία πηγάζει τὸ ζωντανὸ νερὸ, τὸ ὁποῖο προτείνει στὴ διψασμένη Σαμαρείτιδα, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλη γυναίκα καὶ κάθε ἄνδρα πού προσφεύγει καὶ ζητᾷ νὰ λάβει τὸ ζωντανὸ νερὸ.

Τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ, ἐξ ἄλλου, ἓνα δοκίμιο ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἠθικὴ στάση τῶν ἀνθρώπων καθορίζει καὶ τὶς σχέσεις τους μὲ τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Πρέπει νὰ θυμηθοῦμε καὶ νὰ θέσουμε σὲ παραλληλισμὸ τὴ συνάντηση καὶ συνομιλία τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴ Σαμαρείτιδα τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἐπεισόδιο μὲ τὴ γυναίκα πού Ἑβραῖοι, ἐπικαλούμενοι τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου, ἤθελαν νὰ λιθοβολήσουν γιὰτὶ εἶχε ἀμαρτήσῃ. Στὶς δύο αὐτὲς περιπτώσεις ὁ Χριστός, πού πρέπει νὰ μᾶς καθοδηγεῖ ὅταν στὴν Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζουμε παρόμοια ζητήματα, ἔφερε τὶς συνομιλήτριές του σὲ ἐπίγνωση τῆς ἠθικῆς καταστάσεως στὴν ὁποία βρισκόνταν καὶ τὶς ὀδήγησε στὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, τοὺς πρόσφερε τὴ σωτηρία, ἀκόμα καὶ τὴν ἀγιότητα. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν ἀγία Φωτεινὴ τὴ Σαμαρείτιδα ὡς ἰσαπόστολο.

Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν καταδίκασε τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ τὰ ὀδήγησε ἔξω ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Στὴ Σαμαρείτιδα εἶπε νὰ φωνάξει τὸν ἄνδρα της καὶ τότε ἔγινε ἡ διεργασία τῆς μετάνοιας μέσα της.

Στὴν ἄλλη γυναῖκα εἶπε: δὲν σὲ κατακρίνω, οὔτε σὲ καταδικάζω, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἁμαρτάνεις. Τὴν ἴδια προτροπὴ εἶπε καὶ στὸν παράλυτο ποὺ θεράπευσε, ὅταν τὸν συνάντησε ἀργότερα στὸν Ναό. Μὴν ἁμαρτάνεις πλέον γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ κάτι χειρότερο ἀπὸ τὴν παραλυσία ποὺ εἶχες γιὰ τριάντα ὀκτῶ χρόνια.

Οἱ ὑποδείξεις αὐτές, πέρα ἀπὸ τὸ νὰ ἀποτελοῦν τοὺς ὀδοδείκτες γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὅσον ἀφορᾷ τὸν χειρισμὸ παρόμοιων περιστάσεων, πρέπει νὰ ἀποτελοῦν καὶ τὰ πλαίσια τῆς ἠθικῆς στάσεως καὶ συμπεριφορᾶς ὅλων μας.

Ο ΑΡΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

«Εγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»

1. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰσραηλιτῶν, προτύπωση καὶ προεικόνιση τοῦ πραγματικοῦ Πάσχα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ

(α) Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ εἴσοδος στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ἡ σύναψη τῆς Διαθήκης στὸ Σινᾶ μεταξύ Θεοῦ καὶ Ἰσραὴλ

1. Ἡ θυσία τοῦ ἀμνοῦ στὴν Αἴγυπτο. Ἡ λέξη «Πάσχα», ὅπως τὸ ἐρμηνεύουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ χριστιανοὶ συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐννοιολογικὰ καὶ γλωσσικὰ σημαίνει «ἔξοδο» καὶ «διάβαση»⁴. Ἱστορικὰ τὸ πρῶτο Πάσχα, αὐτὸ

⁴ Κατὰ τοὺς δύο πρωτοχριστιανικοὺς αἰῶνες, περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ὑπῆρχε καὶ ἡ διαμάχη γιὰ τὸ πότε θὰ ἔπρεπε νὰ ἐορτάζεται τὸ Πάσχα, στὶς 14 τοῦ μηνὸς Νισσάν, κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα ἢ τὴν Κυριακὴ πού ἐγίνε καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἡ λέξη Πάσχα ἐρμηνευόταν ἀπὸ Πατέρες καὶ χριστιανούς συγγραφεῖς εἴτε ὡς «διάβαση» καὶ «ἔξοδος» εἴτε ὡς «πάθος». Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, κυρίως στὴ Μικρὰ Ἀσία, ὅπου ἐόρταζαν τὸ Πάσχα στὶς 14 τοῦ ἑβραϊκοῦ μηνὸς Νισσάν, ἔλαβαν τὸ ὄνομα «Τεσσαρασκαϊδεκατίτες». Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ θεολόγοι, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Ὠριγένης καὶ ἄλλοι στρέφονταν ἐναντίον τῆς ἐρμηνείας τοῦ

τῶν Ἰσραηλιτῶν, σημαίνει τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴ θαυματουργικὴ διάβασή τους ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Προφήτη Μωυσέως. Αναφερόμαστε στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ γιατί αὐτὸν ἐπέλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὸ σχέδιό του γιὰ τὴ σωτηρία ὅλων τῶν λαῶν, ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἄσχετα ἂν ἀργότερα ἀρνήθηκαν νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Χριστό. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐντολὴ τοῦ Μωυσῆ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτες, σὲ κάθε οἰκογένεια νὰ σφαγιάσουν ἕνα ἀρνὶ ἡλικίας ἑνὸς ἔτους. Μὲ τὸ αἷμα του θὰ ἔπρεπε νὰ βάψουν τὰ ἀνώφλια καὶ τοὺς παραστατοὺς τῶν εἰσόδων τῶν σπιτιῶν τους γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸν θάνατο τὰ ἄρρενα πρωτότοκα, πράγμα ποὺ εἶχε συμβεῖ μὲ τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων μεταξὺ τῶν γνωστῶν ὡς «δέκα πληγῶν τοῦ Φαραῶ». Τὸ ἀρνὶ ποὺ θυσίασαν ἐπιβαλλόταν νὰ τὸ καταναλώσουν τὸ βράδυ ἐκεῖνο σὲ οἰκογενειακὸ δεῖπνο. Τὸ πρωὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ὅταν ἐγκαταστάθηκαν πλέον στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, τὸ γεγονός αὐτὸ ἐορταζόταν ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες κάθε χρόνο σὲ ἀνάμνηση τῆς ἐξόδου τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὀνομάζεται «Πάσχα Κυρίου».

2. Ἡ θυσία τῶν δαμάλεων, ἡ σύναψη τῆς Διαθήκης καὶ ἡ τράπεζα στὸν τόπο τοῦ Θεοῦ στὸ Σινᾶ. Ἐνα ἄλλο γεγονός τῆς συνέχειας τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν, τυπολογικὰ σχετιζόμενο μὲ τὴν ἐπὶ γῆς παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι αὐτὸ ποὺ συνέβη στὸ Σινᾶ, πρὶν ὁ Προφήτης Μωυσῆς ἀνέβει στὸ ὄρος γιὰ νὰ παραλάβει τὶς πλάκες τοῦ Νόμου ἀπὸ τὸν Θεό.

Πάσχα ὡς «πάθος», ἀλλὰ ὡς «ἐξόδου» καὶ «διαβάσεως». Μερικὰ ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἔργα περὶ τοῦ Πάσχα, ποὺ καλύπτουν τὶς δύο τάσεις τῆς περιόδου εἶναι: ἀγίου Μελίτωνος Σάρδεων, ἀγίου Απολλιναρίου Ἱεραπόλεως, Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Ὁριγένης, α) περὶ Πάσχα καὶ β) στὸ ὑπόμνημα τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου εἰδικὸ κεφάλαιο περὶ Πάσχα, Ἰππολύτου Ρώμης κ.λπ. Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (325) ὅρισε ὥστε ὁ ἐορτασμός τοῦ Πάσχα νὰ τελεῖται τὴν πρώτη Κυριακῇ, μετὰ τὴν πρώτη πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. Ἄν αὐτὴ τὴν Κυριακὴ συμπίπτει τὸ Ἐβραϊκὸ Πάσχα, τότε τὸ χριστιανικὸ Πάσχα μετατίθεται γιὰ τὴν ἐπόμενη Κυριακῇ. Αὐτὲς οἱ λειτουργικὲς ρυθμίσεις σήμαιναν καὶ τὴ διαφοροποίησι τῆς θεολογίας τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα ἀπὸ τὸ Ἰουδαϊκόν.

Για να σφραγισθεί η Διαθήκη του Θεού με τον Ισραηλιτικό λαό, ο Μωυσής έστησε θυσιαστήριο με δώδεκα λίθους, έναν λίθο για κάθε μία από τις δώδεκα φυλές του Ισραήλ και έγινε θυσία δαμάλεων. Το μισό αίμα των ζώων χύθηκε στους κρατήρες των θυσιών, το δε άλλο μισό στο ίδιο το θυσιαστήριο για να σημάνει την «υπογραφή» της αιώνιας Διαθήκης μεταξύ του Θεού και του Ισραηλιτικού λαού. Ο Μωυσής, όμως, μαζί με τους άλλους προύχοντες, όταν ανέβηκαν στο όρος Σινᾶ, όπου ο Μωυσής θα παρελάμβανε τις πλάκες του Νόμου, είχαν δεϊπνο στον «τόπο του Θεού» για να σημανθεί η παρουσία Του· «και ὤφθησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον» (Εξ. 24:4-11). Δεν ήταν δυνατό να δούν τον ίδιο τον Θεό, γι' αυτό το φαγητό αποτελούσε σημείον τῆς παρουσίας του Θεού.

(β) Τὸ Μάννα καὶ τὰ ὀρτύκια, τροφή τοῦ λαοῦ στήν ἔρημο. Οἱ δώδεκα ἄρτοι τῆς προθέσεως στήν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης

Υπενθυμίζουμε, επίσης, ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σαράντα χρόνων πού παρέμειναν στήν ἔρημο οἱ Ἰσραηλίτες, ὁ Θεός τοὺς ἔτρεφε μετὸ οὐράνιο Μάννα, εἶδος ψωμιοῦ, ὅπως καὶ μετὰ τὰ ὀρτύκια γιὰ κρέας. Στὰ γεγονότα πού ἀναφέραμε, εἴτε γιὰ τὸν ἄμνὸ στήν Αἴγυπτο, εἴτε γιὰ τὴ θυσία τῶν δαμάλεων παρόντος ὅλου τοῦ λαοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν, εἴτε γιὰ τὸ φαγητὸ στοῦ Σινᾶ στὸν τόπο παρουσίας τοῦ Θεοῦ, εἴτε γιὰ τὸ Μάννα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὰ ὀρτύκια, εἴτε γιὰ τὸν συνεχῆ ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες ὡς «Πάσχα Κυρίου», μετὰ τὴν ἐγκατάστασή τους στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, εἴτε ἀκόμα καὶ γιὰ τοὺς δώδεκα ἄρτους τῆς προθέσεως στήν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης, κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀργότερα στὸν ναὸ τοῦ Σολομῶντος πού ἀντικαθίσταντο κάθε Σάββατο, ἀφοῦ οἱ προηγούμενοι καταναλώνονταν μόνο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ, ὅλα αὐτὰ, ὅπως διαπιστώνουμε, περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὴν τροφή. Ἀποσκοποῦσαν στὴ βεβαίωση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σχέσεώς του καὶ τῆς ἰσχύος τῆς Διαθήκης του μετὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό. Ἡ φανέρωση τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς δώδεκα

ἄρτους τῆς προθέσεως, ἕνας γιὰ κάθε φυλή τοῦ Ἰσραήλ, ποὺ βρίσκονταν πάνω σὲ χρυσὴ τράπεζα, στὴν ἀρχὴ μέσα στὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης, ποὺ τοποθετήθηκε ἀργότερα μέσα στὸν Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων, γίνονταν μὲ τὴν παρουσίαση τῶν ἄρτων στοὺς προσκυνητὲς τοῦ Ναοῦ. Τὰ ἀντικείμενα ποὺ βρίσκονταν μέσα στὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης ἦταν οἱ Πλάκες τοῦ Νόμου, ἡ Στάμνα μὲ τὸ Μάννα καὶ ἡ Ράβδος τοῦ Ααρῶν καὶ οἱ Ἄρτοι τῆς Προθέσεως. Στὸν Λαὸ ποὺ πῆγαιναν προσκυνητὲς στὸν Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιδεικνύονταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο οἱ Ἄρτοι ὡς σημεῖα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

2. Ο Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι ὁ ἄλλος Μωυσῆς ποὺ θὰ ὀδηγήσει τὸν Νέο Λαὸ του στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Κάνοντας ἄμεση ἀναφορὰ σὲ ὅλα τὰ προαναφερθέντα γεγονότα, εἶπε τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι σκανδάλισαν ἀκόμα καὶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς Μαθητὲς του καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὸν ἐγκατέλειψαν. Μετὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων, ὅταν ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα, πιστεύοντας ὅτι εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, ὁ Χριστὸς τοὺς ἔδωσε ἀπάντηση ποὺ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν τροφὴ τοῦ Μάννα καὶ τὸν πραγματικὸ ἄρτο ποὺ κατέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁ ἄρτος αὐτὸς ποὺ κατέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανό, τὸ πραγματικὸ Μάννα ποὺ προσφέρει τὴν αἰώνιο ζωὴ, ταυτίζεται μὲ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Τὸ Ἑβραϊκὸ πασχαλινὸ δεῖπνο καὶ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος τοῦ Χριστοῦ

«Διπλοῦς ὁ Δεῖπνος· πάσχα γὰρ νόμου φέρει
Καὶ πάσχα καινόν, αἷμα, σῶμα Δεσπότην»⁵

Τὸ πασχαλινὸ Ἑβραϊκὸ τραπέζι περιλάμβανε τὸν ἀμνό, σὲ ἀνάμνηση τοῦ ἀμνοῦ στὴν Αἴγυπτο, ἄζυμο ἄρτο, ζωμὸ μὲ διάφορα συστατικά, πικρὰ χόρτα ποὺ θύμιζαν τοὺς σκληροὺς χρόνους τῆς δουλείας στὴν Αἴγυπτο καὶ τέσσερα ποτήρια μὲ κρασί. Ὁ μικρότερος ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων τῆς οἰκογένειας ποὺ ἔπρεπε νὰ λάβουν μέρος ἦταν δεκαοκτώ. Ὁ Πρῶτος τῆς οἰκογένειας σὲ διάφορα στάδια τοῦ δεῖπνου ἐξηγοῦσε τοὺς συμβολισμοὺς καὶ τὴν ἱστορία τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ τὰ θαυμαστὰ γεγονότα ποὺ ἐνήργησε ὁ Θεὸς γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους καὶ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο⁶.

⁵ Συναξάριον Μεγάλης Πέμπτης, Δίστιχον.

⁶ Γινόταν ἀνάγνωση κειμένων τῆς Δημιουργίας ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως καὶ τῆς Ἐξόδου καὶ ψάλλονταν συγκεκριμένοι Ψαλμοὶ τοῦ Δαυὶδ.

(α) Νέα «Ἐξοδος» ὑπὸ τὸν Χριστό. Ἡ Νέα Διαθήκη μεταξὺ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Νέου Λαοῦ τοῦ Θεοῦ

Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστὲς δὲν μᾶς δίδουν λεπτομέρειες γιὰ τὸ τί περιλάμβανε τὸ Πασχαλινὸ τραπέζι τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἔρμηνευτὲς πιθανολογοῦν ὅτι περιλάμβανε ὅλα τὰ προβλεπόμενα γιὰ τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα⁷. Ἀπὸ τὶς περιγραφὰς τῶν Εὐαγγελίων τὸ πρῶτο πὸν πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ εἶναι ὅτι ἐκεῖνος πὸν πρόσφερε τὸ πασχαλινὸ δεῖπνο ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἀλλὰ δὲν ἦταν οἰκογενειακὸ δεῖπνο, ὅπως στοὺς Ἰσραηλίτες. Οἱ παρακαθήμενοι ἦσαν οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι πὸν δὲν εἶχαν ἐξ αἵματος συγγένεια. Ἦσαν ὅμως οἱ δώδεκα κλητοὶ νέοι «γενάρχεις» τοῦ Νέου Λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Οὔτε περὶ τῶν παρατιθεμένων φαγητῶν γίνεται λόγος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «τρυβλίον», δηλαδὴ τὸ δοχεῖο μέσα στὸ ὁποῖο ὑπῆρχε ὁ ζωμὸς καὶ φαίνεται ἓνα ἀπὸ αὐτὰ βρισκόταν κοντὰ στὸν Χριστὸ καὶ στὸ ὁποῖο βούτηξε καὶ τὸ ψωμί του ὁ Ἰούδας. Ἀναφέρονται καὶ ποτήρια μὲ κρασί, ὅπως καὶ ὁ ἄρτος πὸν χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Χριστό. Αὐτὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα δημιουργοῦν ἀμφιβολίες κατὰ πόσο στὸν Μυστικὸ Δείπνο εἶχαν ὅλα τὰ προβλεπόμενα ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ πασχαλινὸ δεῖπνο φαγητά.

⁷ Στὴν εἰκονογραφία τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου πολλὲς φορὲς τοποθετεῖται στὸ κέντρο τῆς Τράπεζας τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἀντὶ τοῦ πασχαλινοῦ ἄμνου, κύπελλο μὲ ψάρι πὸν ἐνίστε φέρει τὴν ἐπιγραφή, ΙΧΘΥΣ. Πιθανὸν αὐτὸ νὰ μὴν ἔχει καθαρὰ θεολογικὸ περιεχόμενο, ἀλλὰ νὰ ὀφείλεται στὸ γεγονός τῆς μὴ κρεοφαγίας στοὺς μοναστικούς κύκλους, ἀπ' ὅπου καὶ ὁ ἁγιογράφος τὸ ἀντλεῖ. Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας εἶναι κατηγορηματικὸς ὅτι ὁ Μυστικὸς Δείπνος περιλάμβανε τὰ προβλεπόμενα ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα φαγητὰ ἄσχετα ἀν ἔγινε νωρίτερα ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα. «Πάσχα δὲ τῶν Ἰουδαίων πρόβατον ἦν καὶ ἄζυμα, κρέα προβάτου ὅπτα πυρὶ ἐσθιόμενα» (Ἐπιφανίου Κωνσταντίας, *Πανάριον*, 22.16-17, ἔκδ. Karl Holl, *Ephraim, Ancoratus und Panarion, Haer. 1-33*, Bände 1, [Die griechischen christlichen Schriftsteller 25], Hinrichs, Leipzig 1915, σ. 362). Ἡ ἐπιμονὴ αὐτὴ τοῦ Ἐπιφανίου ὀφείλεται στὸ ὅτι καταπολεμᾶ τοὺς Ἑβιωνίτες, οἱ ὅποιοι δὲν κατέλυαν τὸ κρέας καὶ ἀλλοίωσαν καὶ τὸ εὐαγγελικὸ κείμενο γιὰ νὰ στηριξοῦν τὴ θέση τους περὶ μὴ βρώσεως κρεάτων. Προσθέτει στὴν ἐπιχειρηματολογία του ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὸν Νόμο καὶ ὄχι νὰ τὸν καταργήσει.

Τὸ πλέον βέβαιο καὶ τὸ πλέον σημαντικό στὴ συγκεκριμένη περίπτωση εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἀκολούθησε τὴ σειρὰ ἱεροτελεστίας καὶ παραδόσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο. Αὐτὸ ἐγίνε με ἐπιλογή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιατί ἤθελε νὰ δώσει μία νέα προοπτικὴ στοῦ Δεῖπνο τοῦ Ὑπερώου τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὄντως, τὴν ὥρα ἐκείνη τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ὁ Χριστὸς προετοίμαζε μία ἄλλη πραγματικὴ καὶ μεγαλύτερη «ἐξοδο» τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, αὐτὴν ποὺ ἀποτελοῦσε σκιά καὶ προτύπωνε τὸ δεῖπνο τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴν Αἴγυπτο μετὰ τὴ θυσία τοῦ Ἀμνοῦ, αὐτὸ ποὺ προτύπωνε ἢ θυσία τῶν βοδιῶν στοῦ Σινᾶ, αὐτὸ ποὺ προτύπωνε τὸ φαγητὸ στὸν «τόπο τοῦ Θεοῦ» στοῦ Σινᾶ ἢ καὶ τὸ Μάννα ἀπὸ τὸν οὐρανό. Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, ἤδη μετὰ τὴν ἔναρξη τοῦ Δείπνου ὁ Χριστὸς ἀκολούθησε ἄλλη σειρὰ ποὺ φανέρωνε τὴν περαιτέρω πορεία τῆς ἐν Χριστῷ «ἐξόδου», σὲ σχέση μετὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δίδοντας αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε θεολογικὰ «ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ», γι' αὐτὸ καὶ εἶπε χαρακτηριστικὰ στοὺς Ἀποστόλους του: «ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου πληρωθῆ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. καὶ δεξάμενος τὸ ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπε· λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ» (Λκ. 22:15-18)⁸.

⁸ Ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ὁ Θεολόγος γράφει γιὰ τὸ Πάσχα καὶ τὴν Εὐχαριστία: «Μεταληφόμεθα δὲ τοῦ Πάσχα, νῦν μὲν τυπικῶς ἔτι, καὶ εἰ τοῦ παλαιοῦ γυμνότερον (τὸ γὰρ νομικὸν Πάσχα, τολμῶ καὶ λέγω, τύπου τύπος ἦν ἀμυδρότερος)· μικρόν δὲ ὕστερον, τελεώτερον καὶ καθαρώτερον, ἡνίκα ἀν αὐτὸ πίνῃ καινὸν μεθ' ἡμῶν ὁ Λόγος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, ἀποκαλύπτων καὶ διδάσκων, ἃ νῦν μετρίως παρέδειξε. Καινὸν γὰρ ἔστιν αἰεὶ τὸ νῦν γνωριζόμενον. Τίς δὲ ἢ πόσις καὶ ἢ ἀπόλαυσις, ἡμῶν μὲν τὸ μαθεῖν, ἐκείνου δὲ τὸ διδάξει, καὶ κοινώσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς τὸν λόγον. Τροφή γὰρ ἔστιν ἡ διδάξις, καὶ τοῦ τρέφοντος» (Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΜΕ'. Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, PG 36, 656.1-11).

Ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε τὸ φαγητὸ ποὺ εἶχε ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ στὸ ὄρος Σινᾶ, στὸν «τόπο τοῦ Θεοῦ», ὅταν ὁ Μωυσῆς θὰ παραλάμβανε ἀπὸ τὸν Θεὸ τις πλάκες τοῦ Νόμου τῆς Διαθήκης μὲ τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό. Ὁ Χριστὸς στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ἄρχισε μὲ τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ τέσσερα ποτήρια ὅπως προβλέπονταν ἀπὸ τὸ πασχαλινὸ Ἑβραϊκὸ δεῖπνο, ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο ἀκόμα γιὰ τὸ ποτήριο μὲ τὸν οἶνο τῆς Εὐχαριστίας. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποτήριο ἤπιαν ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ ἤπιαν ἀπὸ τὸ πρῶτο ποτήριο, τότε ὁ Χριστὸς προχώρησε στὴν εὐλογία τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου μὲ τὸ δεύτερο ποτήριο, γεγονός ποὺ σημαίνει πλέον τὴν Εὐχαριστιακὴ Ἀναφορὰ καὶ τὴν παράδοση τῆς Εὐχαριστίας καὶ τὴ σύναψη τῆς Νέας Διαθήκης: *«καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον»* (Λκ. 22:19-20). Ἡ πρόταση καὶ πληροφορία, «μετὰ τὸ δειπνήσαι», δὲν σημαίνει ἀπαραίτητα ὅτι ἔφαγαν ἄλλο φαγητό, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸ ἀποκλείει. Μεταξὺ τοῦ Ἄρτου, τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ποὺ οἱ Ἀπόστολοι ἔφαγαν ὅταν τοὺς τὸν πρόσφερε ὁ Χριστὸς, μεσολαβεῖ ἓνα διάστημα, τὸ ὁποῖο καλύπτεται μὲ τὴν πληροφορία «μετὰ τὸ δειπνήσαι» καὶ στὴ συνέχεια ἤπιαν τὸν οἶνο ἀπὸ τὸ Ποτήριο ποὺ καὶ πάλιν τοὺς πρόσφερε. Ὁ μὲν ἄρτος ὄντας τὸ Σῶμα Χριστοῦ καὶ ὁ οἶνος τοῦ ποτηρίου τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι μετὰ τὸ πρῶτο ποτήριο ποὺ ἀναφέρεται ἀναμφίβολα ὡς ἑναρξη τοῦ Δείπνου, ἀκολούθησε καὶ τὸ δεύτερο, ποὺ οἱ Εὐαγγελιστὲς δὲν κρίνουν σημαντικὸ νὰ τὸ ἀναφέρουν, τότε τὸ Ποτήριο τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον εἶναι τὸ τρίτο ἀπὸ τὰ τέσσερα προβλεπόμενα ποτήρια τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα. Τὸ Μυστήριο τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου μπορεῖ νὰ ἔχει τις ἐξῆς ὀψεις: ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος. Προσδίδει μυστηριακὸ χαρακτήρα, γιὰ τὸ προ-

σφέρει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του, προσφέρει τὸν ἄρτο πὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, προσφέρει, ὅπως εἶπε, τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα του. Ἡ προσφορὰ αὐτὴ γίνεται πρὶν ἀκόμα ὑψωθεῖ στὸν Σταυρὸ καὶ γι' αὐτὸ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος συνδέεται μὲ τὴ Σταυρικὴ του θυσία. Ὁ Χριστός, προσδίδοντας μυστηριακὸ χαρακτήρα στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο καὶ ἐντάσσοντας σὲ αὐτὸν καὶ τὴ σταυρικὴ του θυσία, καθιστᾷ τὴ σταύρωση τὴν ἴδια «θυσία» «ἅπαξ γενομένην».

(β) Πότε συμπληρώνεται ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

Εἶναι προφανές ὅτι τὸ Πασχαλινὸ Δεῖπνο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους δὲν εἶχε χαρακτήρα ἀνάμνησης καὶ ἀναφορᾶς ὅπως τὸ Ἑβραϊκὸ πασχαλινὸ δεῖπνο πὺ ἀποτελοῦσε ἀνάμνηση τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Οἱ τρεῖς Συνοπτικοὶ Εὐαγγελιστὲς –Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς– δὲν περιγράφουν ἄλλη συνέχεια τῆς ἱεροτελεστίας τοῦ Δείπνου ὅπως προέβλεπε τὸ Ἑβραϊκὸ ἔθος καὶ δὲν ἀναφέρεται ἂν προχώρησαν σὲ φαγητὸ καὶ ἀναμφίβολα δὲν ἀναφέρεται ἢ χρῆση τοῦ τελευταίου ποτηρίου μὲ τὸ κρασί. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος φαίνεται νὰ παρέμεινε ἡμιτελής. Οἱ δύο πρῶτοι Εὐαγγελιστὲς, μετὰ τὸ Ποτήριο, μὲ τὸ ὅποιο ὁ Χριστὸς τοὺς κάλεσε νὰ πιοῦν, γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα του, λέγουν τὴν πρόταση, «Καὶ ὑμῆσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν» (Μτ. 26:30, Μκ. 14:26), ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρεται σὲ συζήτηση μετὰ τῶν Ἀποστόλων γιὰ τὸ ποιὸς θὰ εἶναι ὁ πρῶτος μετὰξὺ τους, γιὰ νὰ καταλήξει μὲ τοὺς ἀξιοσημείωτους λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ ὅποιοι βεβαιώνουν τὸ θεῖο σχέδιο γιὰ τὴν πορεία τῶν γεγονότων, πὺ ὑπερβαίνουν τὴν ἱστορία καὶ τὴ συγκυρία καὶ ἔχουν τὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ, κατὰ τὴν ὁποία, ὅπως τοὺς εἶπε ὁ Διδάσκαλός τους, θὰ παρκαθίσουν στὴν τράπεζα τῆς βασιλείας του: «Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατὴρ μου βασιλείαν,

ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ» (Λκ. 22:28-30)⁹. Εἶναι σημαντικό, μέσα σὲ ὅλα αὐτὰ νὰ ποῦμε ὅτι τὸ πρῶτο ποτήριο ποὺ χρησιμοποιήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου εἶναι ἐκεῖνο ποῦ, ὅπως βεβαίωσε ὁ Χριστός, θὰ τὸ πιεῖ μαζί μὲ τοὺς Μαθητές του καὶ ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ γίνουν κληρονόμοι τῆς αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ εἶναι πλεόν ἡ ὑποσχόμενη ἀπὸ τὸν Θεὸ νέα Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, ἀντὶ τῆς ἐπίγειας γῆς τῆς ἐπαγγελίας

⁹ Τὸ πότε πραγματοποιήθηκε ὁ Μυστικὸς Δείπνος, ἀν δηλαδή ἔγινε τὴν ἡμέρα τοῦ Ἐβραϊκοῦ Πάσχα ἢ νωρίτερα, ὁ ἄγ. Επιφάνιος μὲ βεβαιότητα θέλει τὸ Πασχαλινὸ Δείπνο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν του νὰ ἔγινε τρεῖς ἡμέρες νωρίτερα, δηλαδή τὴν Πέμπτη. «Πάσχει δὲ ἐν τῇ πρῶτῃ δεκατριῶν καλανδῶν Ἀπριλλίων ὑπερβεηκότων αὐτῶν μίαν ἑσπέραν τοὔστιν ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκαταίας σελήνης νυκτερινῇ μέσῃ. προέλαβον γὰρ καὶ ἔφαγον τὸ Πάσχα, ὡς φησι τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἡμεῖς πολλάκις εἶπαμεν· ἔφαγον σὺν τὸ Πάσχα πρὸ δύο ἡμερῶν τοῦ φαγεῖν τοὔτεστι τῇ τρίτῃ ἑσπέρας ὅπερ ἔδει τῇ πέμπτῃ ἑσπέρας· τεσσαρεσκαίδεκάτῃ γὰρ οὕτως ἦν ἡ πέμπτη. συλλαμβάνεται δὲ τῇ αὐτῇ τρίτῃ ὀψέ, ἣτις ἦν ἑνδεκάτῃ τῆς σελήνης νυκτερινῇ πρὸ δεκαεξὶ καλανδῶν Ἀπριλλίων τετράς ἐπιφώσκουσα δωδεκάτῃ νυκτερινῇ πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Ἀπριλλίων πέμπτῃ τρισκαίδεκάτῃ ἡμερινῇ, νυκτερινῇ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ πρὸ δεκατεσσάρων καλανδῶν Ἀπριλλίων προσάββατον τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμερινῇ πρὸ δεκατριῶν καλανδῶν Ἀπριλλίων σάββατον πεντεκαίδεκάτῃ ἡμερινῇ πρὸ δεκαδύο καλανδῶν Ἀπριλλίων ἐπιφώσκουσα κυριακῇ πεντεκαίδεκάτῃ νυκτερινῇ· ὅπερ ἦν φωτισμὸς Ἄιδου καὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ καὶ <ἰσότης> νυκτὸς καὶ ἡμέρας, διὰ τὴν πεντεκαίδεκάτην τῆς σελήνης καὶ τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον· ὅτι καὶ ἀνάστασις καὶ ἰσημερία πρὸ ἑνδεκα καλανδῶν Ἀπριλλίων <ἐγένετο>, περὶ ἣν πλανηθέντες <οἱ Ἰουδαῖοι> ὑπέρβατον μίαν ἡμέραν ἐποίησαν, ὡς προεῖπον. ἔχει δὲ ὥρας τινὰς ἢ ψῆφος τῆς λεπτολογίας, ἣτις ἐπιπίπτει δι' ἑτῶν τριῶν, παρ' αὐτοῖς διαφανομένη ἡμέραν μίαν· προστιθεῖσιν γὰρ τῷ σεληνιακῷ δρόμῳ μετὰ τὰς τριακοσίας πενήκοντα τέσσαρας ἡμέρας καὶ ἄλλας κατ' ἔτος τέσσαρας ὥρας, ὡς εἶναι εἰς τρία ἔτη ἡμέραν μίαν. διὸ παρ' αὐτοῖς πέντε μῆνες τελοῦνται ἐμβόλιμοι εἰς ἔτη δεκατέσσαρα, διὰ τὸ ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ δρόμου τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε ἡμερῶν καὶ ὥρῶν τριῶν τὴν ὥραν μίαν· προστιθεμένων γὰρ τῶν ὥρῶν λοιπὸν γίνονται τεξε' ἡμέραι παρὰ ὥραν μίαν· ὅθεν οὗτοι ἐξάκις πολυπλασιάσαντες τὰ ἰδ' ἔτη διὰ τοῦ πδ ἔτους ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ πέμπτῳ τιθέασιν ἐμβόλιμον ἕνα μῆνα, εἰς τὸ εἶναι τριάκοντα καὶ ἕνα μῆνας εἰς τὰ ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ἔτη, οἵτινες ὄφειλον εἶναι κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τριάκοντα εἰς μῆνα καὶ ἕνα ἡμέραι καὶ ὥραι γ'» (Επιφανίου Κωνσταντίας, Πανάριον, 26, ἔκδ. Karl Holl, *Eriphanus, Ancoratus und Panarion, Panarion Haer.* 34-64, Bände 2, [Die griechischen christlichen Schriftsteller 31], Hinrichs, Leipzig 1922, σσ. 295-298).

του Ἰσραήλ. Εἶναι ἡ τράπεζα, τὸ Δεῖπνο τῆς αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστός, ἐπομένως, ἀκόμα καὶ αὐτὴ τὴν ἐσχατολογικὴ κρίση τὴν ταυτίζει μὲ παράθεση «τράπεζας», στὴν ὁποία θὰ παρακαθίσουν οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι, γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὴν κρίση τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Νέου Λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ (βλ. Πράξ. 5:1-11 καὶ 15:5-29). Σημαντικὸ ὅμως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Χριστός ἀντικαθιστᾷ τὸν ἄμνὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα μὲ τὸ δικό του Σῶμα καὶ τὸ δικό του Αἷμα, προσφέροντάς τα στοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦδε καὶ στὸ ἐξῆς συνιστοῦν καὶ ἀντικαθιστοῦν τοὺς γενάρχες τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπὸ ἐδῶ μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι δὲν ἐγίνε κατανάλωση τοῦ ἄμνου, κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ πασχαλινὸ δεῖπνο. Ἔτσι, γίνεται ἐπίσης ἀντιληπτὸ τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ ὅτι πρέπει νὰ φᾶμε τὴ σάρκα του καὶ νὰ πιοῦμε τὸ αἷμα του γιὰ νὰ ἔχουμε ζωὴν αἰώνιον¹⁰. Στὴν οὐσία, ἡ μετάληψη τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, εἶναι σχῆμα πρωθύστερο, γιὰ τὴν θὰ ἀκολουθοῦσε ἡ Σταυρικὴ θυσία.

Τὸ ἄλλο ποτήριο, ποὺ φαίνεται ὅτι δὲν χρησιμοποιήθηκε κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, εἶναι τὸ ἐπίπονο ποτήριο τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου. Ἐδῶ κάνουμε μίαν παρένθεση γιὰ νὰ θυμίσουμε τὸ αἶτημα τῶν δύο ἀδελφῶν ἀποστόλων, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννη, νὰ λάβουν προνομιακὴ θέσιν στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

¹⁰ Ὁ Ὁριγένης σχολιάζει τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο: «Καὶ ὅτι νοητὸν ἐστὶ τὸ πάσχα καὶ οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητὸν, αὐτὸς λέγει: “Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα καὶ πῖητέ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς”. Ὁφείλομεν ἄρα κατὰ αἰσθητὸν τὰς σάρκα αὐτοῦ τρώγειν καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνειν; Εἰ δὲ τοῦτο νοητῶς λέγει, ἄρα νοητὸν καὶ οὐκ αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ πάσχα. Καὶ ἴδωμεν εἰ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῷ πάσχα εἰρημνέοις τὰ ὑπὸ τοῦ σωτήρος λελεγμένα. Ὡς γὰρ ἐκεῖ εἴρηται τὸν μὴ φαγόντα τὸ πάσχα ἐξολεθρευθήσεσθαι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ νῦν λέγει τὸ ἀληθὲς πρόβατον τὸν μὴ φαγόντα τῶν σαρκῶν αὐτοῦ μὴ ἔχειν ζωὴν ὡς ἐκεῖ ὁ ὄλεθρευτὴν οὐ δύναται τῶν φαγόντων τὸν προβάτου θιγεῖν, καὶ νῦν ὁ τοῦ ἀληθοῦς προβάτου φαγὼν τὸν ὄλεθρευτὴν καταφεύγει» (Ὁριγένης, *Περὶ τοῦ Πάσχα*, I, 43-44.6-19, ἐκδ. Bernd Witte, *Die Schrift des Origenes “Über das Passa”*, [Arbeiten zum spätantiken und koptischen Ägypten 4], Oros Verlag, Altenberge 1993, σ. 104).

Ὁ Χριστός, μεταξύ ἄλλων, τοὺς ρώτησε: «δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;» (Μκ. 10:38). Τὸ αἰνιγματικὸ γιὰ τοὺς ἀποστόλους ἐρώτημα ἦταν φανερὸ γιὰ τὸν Χριστὸ ὅτι τὸ ποτήριον αὐτὸ ἐπρόκειτο γιὰ ἐκεῖνο τοῦ σταυρικοῦ του Θανάτου¹¹. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, πού στὴν πραγματικότητα δὲν ὀλοκληρώθηκε στὸ Ὑπερώο, εἶχε συνέχεια γιὰ νὰ περιλάβει τὰ Πάθη, τὸν Σταυρὸ, τὸν Θάνατο καὶ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ὅταν ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, ὁ Χριστὸς προσευχήθηκε στὸν Πατέρα του: «πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ» (Μτ. 26:39, βλ. Μκ. 14:36 καὶ Λκ. 22:42). Στὸν Σταυρὸ, ὅμως, ὡς ἄλλο «ποτήριον» τοῦ Μυστικοῦ καὶ Μυστηριακοῦ Δείπνου τοῦ πρόσφεραν τὸ ξύδι γιὰ νὰ πιεῖ τὴν ὥρα τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου, τὸ πικρὸ ποτήριον γιὰ νὰ ἀφαιρέσει τὸ δηλητήριον τῆς ἁμαρτίας. Σημειώνεται ὅτι σὲ προηγούμενη περίπτωσι πού τοῦ προσφέρθηκε ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες πού διενεργοῦσαν τὴ σταύρωση κρασί ἀναμεμιγμένο μὲ ἀναισθητικὸ, «ἐσμυρτισμένον οἶνον» (Μκ. 15:23) ἢ «ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον» (βλ. Μτ. 27:34), μὲ στόχο νὰ μειώσουν τοὺς φρικτοὺς πόνους τῆς σταυρώσεως, ὁ Χριστὸς ἀρνήθηκε νὰ τὸ πιεῖ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὸ σημειώνει μὲ ἔντονον τρόπο: «Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· διψῶ. σκευὸς οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς

¹¹ «Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰακώβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσης ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τί θέλετε ποιῆσαι με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· δός ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ ἐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθῆσθαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἱς ἠτοίμασται» (Μκ. 10:35-40).

εἶπε, τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (Ιω. 19:28-30). Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Χριστὸς ἔδωσε προέκταση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου γιὰ νὰ περιλάβει τὸ ποτήριο τοῦ θανάτου του, δηλαδή, τὰ Πάθη, τὸν Σταυρὸ, τὸν Θάνατο, τὴν Ταφή καὶ τὴν Ανάστασή του, γιὰ νὰ δωρίσει τὸ μεγάλο αὐτὸ δῶρο τῆς ἀναστάσεως στὸν ἄνθρωπο καὶ, ἐπαναλαμβάνουμε, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ Σταύρωση τοῦ Κυρίου μεταβάλλεται σὲ λυτρωτικὴ θυσία. Τῇ μετάβαση ἀπὸ τὸν Μυστικὸ Δείπνο στὴ σταυρικὴ θυσία καὶ στὴν εὐχαριστιακὴ θυσία ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας περιγράφει ὡς ἑξῆς: «Καὶ ἔξεστι τοῖς ταῦτα ὀρῶσι πάντα ἐκεῖνα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχειν· ὁ μὲν γὰρ τῶν δώρων ἁγιασμός, αὐτὴ ἡ θυσία, “τὸν θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλει” καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν, ὅτι τὰ τίμια ταῦτα δῶρα εἰς αὐτὸ τὸ Κυριακὸν μεταβάλλει σῶμα, τὸ ταῦτα πάντα δεξάμενον, τὸ σταυρωθέν, τὸ ἀναστάν, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνεληλυθός· τὰ δὲ πρὸ τῆς θυσίας, τὰ πρὸ τοῦ θανάτου, τὴν παρουσίαν, τὴν ἀνάδειξιν, τὴν τελειάν φανέρωσιν· τὰ δὲ μετὰ τὴν θυσίαν, “τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς”, ὡς αὐτὸς εἶπε, τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἀποστόλους κάθοδον, τὴν τῶν ἔθνῶν δι’ ἐκείνων ἐπιστροφὴν τε καὶ κοινωνίαν»¹².

Ὁ Παροιμισιαστὴς μὲ προφητικὴ ἔμπνευση ἐκ μέρους τοῦ Μεσσία μᾶς καλεῖ: «Ἔλθετε φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων καὶ πίετε οἶνον, ὃν ἐκέρασα ὑμῖν» (Παρ. 9:5). Διαπιστώσαμε ἀπὸ τίς προηγούμενες ἀναφορές μας ὅτι τὰ σημαντικὰ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού καθορίζουν τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ συνδέονται μὲ τροφή. Ὁ Χριστὸς ἐπίσης ἐγκαινιάζει τὴ νέα «ἔξοδο» καὶ τὸ «Πάσχα» μὲ τὸν Μυστικὸ Δείπνο.

¹² Νικολάου Καβάσιλα, *Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν*, 1, 6,9-19, ἔκδ. Sévérien Salaville – René Bornert – Jean Gouillard – Pierre Périchon, *Nicolas Cabasilas, Explication de la divine liturgie*, [Sources Chrétienne 4 bis], Les Éditions du Cerf, Paris 1967, σ. 60.

Οί περισσότερες ἐμφανίσεις του μετὰ τὴν Ἀνάσταση συνδυάζονται ἐπίσης μὲ τροφή. Ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος τῆς Εὐχαριστίας, τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου δηλώνουν τὴν παρουσία του μέσα στὴν Ἐκκλησία κατὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἐκεῖ γευόμεθα τὸν «νέον ἄρτον» καὶ πίνουμε τὸν «καινὸν οἶνον». Αὐτὸ μᾶς τὸ φανέρωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του στὴν πορεία του στοὺς Ἐμμαούς, ὅπου, παρουσία τῶν δύο συνοδοιπόρων του Ἀποστόλων, τέλεσε τὴ μεταπασχαλινὴ Εὐχαριστία. Μετὰ τὴν εὐλογία καὶ τὸν διαμοιρασμὸ τοῦ ἄρτου δὲν ἦταν πλέον ὄρατὸς στὰ μάτια τῶν δύο Μαθητῶν του μὲ τὴν ἀνθρώπινή του μορφή. Ἡ παρουσία του ἀπὸ τοῦδε καὶ στὸ ἐξῆς παραμένει ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος τῆς θείας Εὐχαριστίας, πού μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος τῆς θείας Εὐχαριστίας, τὸ ἀθάνατο οὐράνιο Μάννα καὶ ὄχι ὅπως ἐκεῖνο πού ἔφαγαν οἱ Ἰουδαῖοι στὴν Ἔρημο, εἶναι ὁ Ἄρτος «ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς», τὸν ὁποῖο παρέχει ὁ Θεὸς Πατέρας, εἶναι ἡ Σάρκα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πού προσφέρει ζωὴν αἰώνιον, εἶναι ἡ ἀθάνατη τροφή τοῦ Παραδείσου τὴν ὁποία ἀπέρριψαν οἱ Πρωτόπλαστοι καὶ ἀντὶ ἐκείνης ἔφαγαν τὴν τροφή πού ὀδήγησε στὸν θάνατο¹³. Ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, μὲ τὴν ἐνανθρώπησή του,

¹³ Ὁ Γεννάδιος Σχολάριος σχολιάζει: «Τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ σῶμα τῶ μὲν λόγῳ τοῦ σώματος τρέφον, τῶ δὲ τῆς καθαρότητος λόγῳ τῆ πρὸς τὴν θείαν φύσιν ἐνώσει καθαίρον καὶ ἀγιάζον, ἀρκούντως ἡμῖν τὴν πνευματικὴν παρέχεται θρέψιν· τρεφόμενοι δὲ οὕτω καλῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν καθαρότητα καὶ ὑγίαν ἐπαναγομέθα, ἧς ἡμᾶς ἢ τῶν κεκωλυμένων βρώσις ἐξέωσε τότε. Ἐδει γὰρ ἡμᾶς σωματικῇ τινὶ βρώσει τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ὑγίαν ἐκείνην ἀποβιολόντας σωματικῇ τινὶ πάλιν τροφῇ πρὸς ἐκείνην ἐπανελθεῖν καὶ τὰ μὲν ὅμοια τοῖς ὁμοίοις θεραπευθῆναι καλῶς, τοῖς δ' ἐναντίους τὰ ἐναντία, οἷον βρώσεις μὲν ἄμφω σωματικαί, ἧ τε διαφθείρασα τὴν ἀρχὴν, ἧ τε σώζουσα νῦν, καὶ ὑγεία καὶ πνευματικὴ ζωὴ τὸ τε σωζόμενον, τὸ τε φθειρόμενον· ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἀπέτρεπεν ὁ Θεός, ταύτην δὲ νῦν ἐπιτρέπειν καὶ χορηγεῖ· κἀκείνην μὲν ὁ πονηρὸς εἰσηγεῖτο δαίμων, ταύτης δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς οὐ σύμβουλος μόνον, ἀλλὰ καὶ διάκονος γίνεται· κἀκείνη μὲν ἠρπάζετο, πρὸς ταύτην δὲ καὶ παρακαλούμεθα φανερῶς· κἀκείνη μὲν ὑφήδρευε τῆς παραβάσεως ὁ ἰός, ταύτη δὲ ὑποκέκρυπται

μέ τὸν Σταυρικό του θάνατο καὶ τὴν Ἀνάστασή του, μᾶς ὀδηγεῖ στὴν τελικὴ νέα «Ἐξοδο» καὶ μᾶς ὀδηγεῖ καὶ πάλιν στὴν ἀθανασία καὶ στὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹⁴.

θησαυρὸς ἀγαθῶν ἀναρίθμητος» (Γενναδίου Σχολαρίου, *Περὶ τοῦ μυστηριώδους σώματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, 7, 4.22-36, ἔκδ. Martin Jugie – Louis Petit – Xenophon A. Siderides, *Oeuvres complètes de Georges [Gennadios] Scholarios*, tom. 1, *Orationes et Panegyrici*, Maison de la bonne presse, Paris 1928, σσ. 125-126).

¹⁴ «Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς, ὡσπερ ἰμάτιον, καθελὼν Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου σὺν Νικοδήμῳ, καὶ θεωρήσας νεκρὸν, γυμνόν, ἀταφον, εὐσυμπάθητον θρῆνον ἀναλαβὼν, ὀδυρόμενος ἔλεγεν· οἴμοι, γλυκύτατε Ἰησοῦ· ὄν πρὸ μικροῦ ὁ ἥλιος ἐν Σταυρῷ κρεμάμενος θεασάμενος, ζόφον περιεβάλλετω, καὶ ἡ γῆ τῷ φόβῳ ἐκυμαίνεται, καὶ διερρηγνυτο ναοῦ τὸ καταπέτασμα· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν βλέπω σε, δι' ἐμὲ ἐκουσίως ὑπελθόντα θάνατον· πῶς σὲ κηδεύσω, Θεέ μου; ἡ πῶς σινδόσιν εἰλήσω; ποίαις χερσὶ δὲ προσψαύσω, τὸ σὸν ἀκήρατον σῶμα; ἡ ποῖα ἄσματα μέλψω, τῆ σὴ ἐξόδω, οἰκτιρόν; Μεγαλύνω τὰ Πάθη σου ὑμνολογῶ καὶ τὴν ταφήν σου, σὺν τῇ Ἀναστάσει, κραυγάζων· Κύριε, δόξα σοι» (Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀποκαθηλώσεως, Μεγάλῃ Παρασκευῇ).

ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

*«Και διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτός
καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους»*

Θεῖος φωτισμός ἢ πνευματικὴ συσκότιση;

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ ἔχει ἐρμηνευτικὴ χρεία τῆς διηγήσεως τοῦ θαύματος γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ (Ιω. 9:1-41). Ἔχει χαρακτῆρα κηρυγματικὸ καὶ δὲν διεκδικεῖ θέση μεταξὺ τῶν Βιβλικῶν μελετῶν. Θέματα πρὸς συζήτηση: 1. Πνευματικὴ συσκότιση. 2. Ὁ Χριστὸς φῶς τοῦ κόσμου. 3. Τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. 4. Δέχεται ἢ ἀπορρίπτει τὴν προσευχὴ τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ Θεός; 5. Προβληματισμοὶ Χριστιανικῆς Ἠθικῆς.

1. Εἰσαγωγή

Ὅταν ἐγινε ἡ τρομερὴ ἔκρηξη ἀποθηκευμένων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν στὸ Μαρί τῆς Κύπρου (11 Ἰουλίου 2011), ἡ χώρα βυθίστηκε στὸ σκοτάδι, δηλαδὴ σὲ μπλάκ ἄουτ (black out), ὅπως λέγεται, καὶ οἱ ἐπιπτώσεις συνέχισαν ἐπὶ μακρὸν μὲ ἀνεπανόρθωτες ζημιές στὴν οἰκονομία τοῦ τόπου. Μὲ ἀφορμὴ τὴν εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τυφλοῦ θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ λεχθοῦν μερικὰ πράγματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν εὐαγγελικὴ αὐτὴ περικοπὴ καὶ μὲ τὸ μπλάκ ἄουτ ἀπὸ τὴν ἔκρηξη. Αὐτό, ἐξ αἰτίας δύο πολὺ σημαντικῶν ἐρωτημάτων ποὺ πηγάζουν μέσα ἀπὸ

τῆ διήγηση τοῦ θαύματος τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ: αὐτὸ τοῦ πόνου, τῶν θλίψεων καὶ τοῦ θανάτου καὶ ἐκεῖνο τῆς πνευματικῆς συσκότισης. Εἶναι δηλαδὴ παράδειγμα ποῦ μᾶς φανερώνει τόσο τὴν ὑλικὴ ὅσο καὶ τὴν πνευματικὴ διάσταση τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Μέσα ἀπὸ τὴν ἀνθρωποκτόνα ἐκείνη ἔκρηξη ὁ Κυπριακὸς λαὸς γνώρισε τί σημαίνει μπλάκ ἄουτ, συσκότιση, ποῦ ὀφειλόταν στὴν καταστροφή τοῦ κέντρου παραγωγῆς ἐνέργειας, τὴν ἀπώλεια ἀνθρωπίνων ζωῶν, τὴν οἰκολογικὴ καὶ οἰκονομικὴ καταστροφή. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, τὸ μπλάκ ἄουτ συσκότησε ἐκείνους ποῦ ἤθελαν ἐπιμόνωσ νὰ ἀρνοῦνται τὸν Χριστό, ἐνῶ ὁ τυφλὸς ποῦ εἶχε τὸ φυσικὸ μπλάκ ἄουτ, τὴν τύφλωσ ἀπὸ τὴ γέννησή του, ζοῦσε μέσα στὸ ἀδιάκοπο καὶ ἄπλετο φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ.

Πυκνὴ σὲ νοήματα εἶναι ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ, νοήματα ποῦ κινοῦνται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα μέχρι τὴ θεολογία καὶ τὸν συμβολισμό. Ἡ ὑπόθεση στρέφεται γύρω ἀπὸ ἓνα ἀνθρώπο ποῦ γεννήθηκε τυφλὸς καὶ τὴν θεραπεία του ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό καὶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἕξι θαύματα ποῦ περιγράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης¹⁵. (α) Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὑπόθεση μεταφέρεται στὸν ἀναγνώστη τοῦ κειμένου ἡ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι ἡ ὁποιαδήποτε ἀσθένεια ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο κακὸ συμβαίνει στὸν ἀνθρώπο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἁμαρτίας ποῦ εἶχε διαπραχθεῖ ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ ἢ ἀπὸ ἄλλο συγγενικὸ πρόσωπο καὶ γι' αὐτὸ ἐπιφέρει τὴν τιμωρία τοῦ Θεοῦ. (β) Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς Παλαιοδιαθηκικῆς διδασκαλίας διεξάγεται ἡ συζήτηση τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς Μαθητὲς του γιὰ τὸ ποιὸς ἔχει ἁμαρτήσσει,

¹⁵ Σύμφωνα μὲ τὸν Donald L. Gelpi, τὰ ἕξι αὐτὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ στὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη προεκκινίζουν τὸ πασχαλινὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ (Donald L. Gelpi, *The Firstborn of Many: A Christology for Converting Christians*, vol. 3, *Doctrinal and Practical Christology*, [Marquette Studies in Theology 22], Marquette University Press, Milwaukee 2001, σ. 202).

οὕτως ὥστε νὰ γεννηθεῖ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος τυφλός. Τὸ ἴδιο ἐξυπονοοῦν καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὅταν λέγουν στὸν θεραπευμένο τυφλὸ ὅτι γεννήθηκε μέσα στὴν ἁμαρτία. (γ) Μεταφέρεται τὸ κοινωνικὸ καὶ θρησκευτικὸ πλαίσιο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἡ βαθεῖα πεποίθηση τῶν Φαρισαίων ὅτι εἶναι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μωυσέως, γιατί ἔχουν τὸν Νόμο τοῦ Σινᾶ, καθὼς καὶ ἡ στενὴ προσήλωσή τους στὶς καθημερινὲς νομικὲς διατάξεις, ὅπως ἡ τήρηση τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Αὐτὴ ἡ ἀπαίτηση ἀντανაკλᾷ τὴν ἀρνητικὴ σχέση τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς «Ἰουδαίους», ὅπως αὐτὴ ἐμφανίζεται ἔντονα στὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη μὲ τὴν ἀπόρριψη τοῦ Χριστοῦ. Ἡ παρούσα διήγηση εἶναι ἐνδεικτικὴ γιατί ἀποτυπώνει μὲ γλαφυρότητα τὴν εὐάλωτη θέση τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν περίοδο πού ἔχει γραφεῖ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπορρίπτεται ἀπὸ τοὺς «Ἰουδαίους», δηλαδὴ τὴ Συναγωγὴ καὶ τοὺς Φαρισαίους πού ἀσκοῦν πνευματικὴ πίεση μὲ μέτρα τιμωρητικὰ ἐναντίον ὅσων ἀκολουθοῦν τὸν Χριστό, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀπόρριψη αὐτὴ καθιστᾷ εὐάλωτο τὸν Χριστιανισμό πού δὲν τυγχάνει ἀναγνωρίσεως ὥστε νὰ ἀσκηθοῦν διωγμοὶ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. (δ) Στὸ ὑπὸ διαπραγματέυση κείμενο, ἀλλὰ καὶ στὸ σύνολο τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συγκρουσιακὴ σχέση τῶν «Ἰουδαίων» μὲ τὸν Χριστό, παρατηρεῖται ἐπίσης, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ θετικὴ στάση τῶν Ἀποστόλων ἐναντι στὸν Διδάσκαλό τους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἄλλοτε θετικὴ καὶ ἄλλοτε ἀμφιβαλλόμενη στάση τοῦ πλήθους πού παρακολουθοῦσε τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. (ε) Βεβαίως, τονίζεται ἡ ἐκπληξὴ γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἐρμηνείας τοῦ γεγονότος μὲ διαφοροτικὸ τρόπο: πρῶτον, οἱ γνωστοί, οἱ γείτονες καὶ ἄλλοι ἄγνωστοι ἀδυνατοῦν νὰ πιστέψουν σὲ ἕνα τέτοιο θαυμαστὸ γεγονός γιατί εἶναι πρωτάκουστο, δεύτερον, οἱ γονεῖς τοῦ θεραπευθέντος ἀποφεύγουν νὰμποῦν στὴν οὐσία ἀπὸ φόβο, ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι ἀπειλήσαν ὅτι ὅποιος ὁμολογήσει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θὰ ἐκδιωχθεῖ ἀπὸ τὴ Συναγωγὴ. Ἔτσι, ἀπλῶς βεβαιώνουν

ὅτι εἶναι ὁ γιός τους πού γεννήθηκε τυφλός, τρίτον, στή δίκη τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ οἱ Φαρισαῖοι καταδίκασαν, τόσο τὸν Χριστὸ ὡς ἁμαρτωλὸ γιατί δὲν σέβεται καὶ παραβαίνει τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου μὲ τὸ νὰ κάνει τέτοιες θαυματουργικὲς ἐνέργειες κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, –εἶναι ἐνδιαφέρον τὸ πῶς ἐννοεῖται στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ ἁμαρτία–, ὅσο καὶ τὸν θεραπευθέντα γιατί γεννήθηκε μέσα στὴν ἁμαρτία σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ βεβαίωση τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἡ τύφλωσή του δὲν εἶχε ὡς αἰτία τὴν ἁμαρτία, τέταρτον, ὁ ἴδιος ὁ θεραπευμένος τυφλὸς ἐρμηνεύει τὸ γεγονός λέγοντας ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν μπορεῖ παρὰ μόνον νὰ εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐνεργεῖ τέτοια θαυμαστὰ γεγονότα¹⁶.

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ διενέργεια τοῦ θαύματος καὶ ἡ διδασκαλία του θέτουν ἄλλες παραμέτρους καὶ ἀνατρέπουν τὰ πλαίσια τῆς θρησκευτικότητας τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τῆς περὶ ἁμαρτίας ἀντιλήψεως καὶ διδασκαλίας τῶν Νομοδιδασκάλων. (α) Ἀποσυνδέει τὴν ἀσθένεια ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο ἔνοχο γιὰ τὰ πάντα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ τύφλωση τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου δὲν ὀφειλόταν σὲ κάποιον ἁμάρτημα δικό του ἢ κληρονομικό. Ἀποσκοποῦσε στὸ νὰ ὀδηγήσει στὴ φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ πού κατανικᾷ τὴν ἁμαρτία, τὴν ἀσθένεια καὶ τὸν θάνατο. (β) Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ φανερώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος, συνεχίζοντας τὸ δημιουργικὸ ἔργο τοῦ Πατέρα, δημιουργεῖ μὲ τὴν πράξη τῆς θεραπείας τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τυφλοῦ χρησιμοποιοῦντας πηλὸ καὶ νερὸ καὶ μὲ τὴν παροχή

¹⁶ Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θέτει ἐπὶ τελείως διαφορετικῆς βάσεως τὸ ζήτημα αὐτό: «καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασι; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε· ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφείλονται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε» (Λκ. 13:2-5).

του φωτός σὲ αὐτόν. Εἶναι δύο δημιουργικὲς πράξεις, ἀντίστοιχες μὲ ἐκεῖνες τῆς πρώτης δημιουργίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ πηλό, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς δημιουργίας τοῦ φωτός¹⁷. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, τὸν Χριστὸ δὲν τὸν δεσμεύουν οἱ ἀνθρώπινες διατάξεις τοῦ Νόμου γιατί εἶναι «κύριος καὶ τοῦ Σαββάτου». (γ) Ὅντως, στὸ τέλος, ὅταν ὁ Χριστὸς συναντᾷ τὸν θεραπευμένο τυφλό, τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τυφλό ὑπάρχουν ἐξ ἴσου σημαντικὰ ζητήματα: (α) Ὅπως βεβαιώνει ὁ Χριστὸς, ἔχει ἐπιλεγῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ γίνει ὄργανο τῆς ἀποκαλύψεως τῆς δημιουργικῆς καὶ θαυματουργικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ Χριστὸς πηγαίνει αὐτοβούλως καὶ συναντᾷ τὸν τυφλό καὶ τὸν θεραπεύει. (β) Ὁ τυφλός, ἐπιπρόσθετα, συμβολικὰ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀνθρωπότητα στὸ σύνολό της, μία ἀνθρωπότητα ποὺ ὀδηγήθηκε στὴν πνευματικὴ τύφλωση. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀποστολή του στὸν κόσμο εἶναι ἡ προσφορὰ τοῦ φωτός τῆς γνώσεως τῆς ἀλήθειας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀγάπης ὡς κριτηρίου τῶν σχέσεων μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ τους. Ὁ Δημιουργικὸς Λόγος τοῦ Θεοῦ, στὴν πρώτη δημιουργία, δημιούργησε τὸ φῶς ὡς πρῶτο δημιούργημα. Στὴν ἀνακαίνιση καὶ ἀναδημιουργία γίνεται τὸ φῶς γιὰ τὸν ἐσκοτισμένο ἄνθρωπο. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Χριστοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ προσφέρει τὸν θεῖο φωτισμὸ, ἐνῶ ἡ ἀπόρριψή του ὀδηγεῖ σὲ πνευματικὴ συσκότιση. (γ) Ἡ ὅλη διαδικασία τῆς παρουσιάσεως δύο φορὲς τοῦ τυφλοῦ θεραπευ-

¹⁷ Εἶναι προφανές ὅτι ἡ σύγκριση δημιουργικῶν καὶ θαυματουργικῶν πράξεων ὀδήγησε πολλοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀποδεχθῶν, σύμφωνα καὶ μὲ τὴ θεολογία τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου ὅτι ὁ Λόγος-Δημιουργὸς ταυτίζεται μὲ τὸν ἔναρκο Λόγο. Βλ. Metropolitan of Constantia and Ammochostos Vasilios, "Miracles from Creation to Eschatology", Κεντρικὴ Οὐμλία ποὺ παρουσιάστηκε στὰ πλαίσια τοῦ Συνεδρίου "Miracles and Wonders in Antiquity and Byzantium", ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Τμῆμα Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Κύπρου, 16-18 Οκτωβρίου 2014, διαθέσιμο στὸν ἰστοχώρο Academia.edu.

μένου ενώπιον τῶν θρησκευτικῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα εἶδη «μαρτυρίων» Χριστιανῶν ποὺ ὁμολογοῦν τὸν Χριστὸ ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμα καὶ ἡ φιλολογικὴ δομὴ τοῦ κειμένου εἶναι παρόμοια μὲ τὰ πρῶτα μαρτύρια τῶν Χριστιανῶν ενώπιον τῶν Ρωμαϊκῶν ἀρχῶν. «*Ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν*» (Μτ. 10:18), εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς Μαθητές του. Οἱ διάφοροι μάρτυρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ γονεῖς τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ, δὲν πείθουν τοὺς κριτὲς Γραμματεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκδιώκουν τὸν θεραπευμένο τυφλὸ καὶ οἱ ἴδιοι παραμένουν στὴν πνευματικὴ τους τύφλωσι. (δ) Ὁ ἴδιος προβαίνει σὲ ὁμολογία πίστεως καὶ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψη τὶς ἐπιπτώσεις τῆς πράξεώς του, ὅπως ἔκαναν οἱ γονεῖς του. (ε) Αὐτὴ του ἡ πράξις τῆς ὁμολογίας πίστεως τὸν ὀδηγεῖ σὲ συνάντησι μὲ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, συνάντησι σωτηρίας τοῦ τυφλοῦ καὶ συνάντησι λατρείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ μέρους τοῦ τυφλοῦ¹⁸.

2. «*Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου*»

Ἄν κάνουμε μία συνολικὴ ἀνάγνωσι τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὁ Χριστὸς δίδασκε μὲ λόγους καὶ μὲ παραβολὰς καὶ ἐπιτελοῦσε ποικίλα θαύματα. Ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα μᾶς διασώζει στὸ Εὐαγγέλιό του ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Τόσο τὸ θαῦμα αὐτὸ ὅσο καὶ τὰ ὑπόλοιπα θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποτελοῦν σημεῖα τῆς παρεμβάσεως τοῦ Θεοῦ

¹⁸ Θὰ μπορούσαμε ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δηλαδὴ στὴ συνάντησι τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ στὸν Ναὸ, νὰ ἐφαρμόσουμε τὴν ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία, λέγοντας ὅτι ἡ συνάντησι αὐτὴ εἶναι εἰκόνα τῆς πραγματικῆς συναντήσεως στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ Ναὸς εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Πατρὸς, ὅπως ὁ Χριστὸς βεβαίωσε (Ἰω. 2:16). Ὁ ἄλλοτε τυφλός, τώρα, ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, εὐρίσκεται σὲ κοινωνία μὲ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ τὸν κατέστησε ἰκανὸ νὰ δεῖ τὸ φῶς τῆς Θεότητος.

στη ζωή τῶν ἀνθρώπων γιά νά τοὺς θέσει σὲ σωτήρια τροχιά, ἀποτελοῦν ἐπίσης καὶ μία παραβολικὴ, θὰ λέγαμε, διδασκαλία, μὲ τὴν ὁποία φανερόνεται πλείστες ὅσες ἀλήθειες.

Σύμφωνα μὲ τὴ διήγηση τοῦ θαύματος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξερχόταν ἀπὸ τὸν Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων ὅπου συνάντησε τὸν τυφλὸ καὶ τὸν θεράπευσε μὲ ἰδιάζοντα τρόπο. Ἡ διήγηση τοῦ θαύματος, ἂν καὶ πολυεπίπεδη σὲ νοήματα, διακρίνεται σὲ τρία βασικὰ μέρη, ἂν καὶ τὰ ἴδια αὐτὰ μέρη ἔχουν ἄλλες νοηματικὲς ὑποδιαιρέσεις. Πρῶτον, ἡ θαυματουργικὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ (Ἰω. 6:1-7), δεύτερον, ἡ ἀνάκριση τοῦ θεραπευθέντος ἐκ μέρους τῶν Φαρισαίων (Ἰω. 6:8-34) καὶ, τρίτον, ἡ ἐκ νέου συνάντηση τοῦ θεραπευθέντος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ (Ἰω. 6:35-41)¹⁹.

Γιὰ νά ἀνακαλύψουμε τὸ βαθύτερο νόημα τῆς θαυματουργικῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ καὶ τὸ μήνυμα ἢ τὰ μηνύματα ποὺ μεταφέρονται μέσα ἀπὸ αὐτὸ πρέπει νά τὸ μελετήσουμε στὴν εὐρύτερή του ἐνότητα, μέσα στὴν ὁποία τὸ ἐντάσσει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής. Πρὶν, λοιπόν, ἀπὸ τὸ θαῦμα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διεξάγει ἕναν μακρὸ διάλογο μὲ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου τοὺς τονίζει: «*Εγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς*» (Ἰω. 8:12). Αὐτοὺς τοὺς λόγους τοὺς ἐπαναλαμβάνει ὁ Χριστὸς μὲ διαφορτικὴ διατύπωση ἐπίσης ἀμέσως πρὶν ἐπιτελέσει τὸ θαῦμα, λέγοντας πρὸς τοὺς Μαθητές του αὐτὴ τὴ φορὰ: «*Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἶμι τοῦ κόσμου*» (Ἰω. 9:5).

¹⁹ "Like the trial of Jesus before Pilate, the trial of the man born blind before the Pharisees unfolds chiastically. In the preface to the trial Jesus cures the blind man to the astonishment of the man's neighbors. (Jn 9:1-7) In the conclusion, Jesus evokes an act of faith from the man born blind and rebukes the unbelief of the Pharisees. The trial itself proceeds in three scenes. In scenes one and three, the Pharisees cross examine the cured blind man (Jn 9:13-17, 24-34). In the central scene of the trial the Pharisees cross-examine the former blind man's parents." (Gelpi, *The Firstborn of Many: A Christology for Converting Christians*, vol. 3, *Doctrinal and Practical Christology*, ὅπ.π., σ. 163).

Με δική του πρωτοβουλία ο Χριστός πλησίασε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό. Ἐκεῖνος δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ ζητήσει κάτι τὸ ὁποῖο δὲν εἶχε γνωρίσει μέχρι τώρα, τὸ φῶς. Ἡ θεραπεία του λαμβάνει ἐπίσης συμβολικὸ χαρακτήρα, γιατί ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος παρέχει τὸ σωματικὸ φῶς στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, εἶναι αὐτὸς ποὺ παρέχει καὶ τὸ πνευματικὸ φῶς. Ἦδη στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, ὁ Ἰησοῦς, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, χαρακτηρίζεται ὡς τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, ἔχοντας κατὰ νοῦν τὴν εἰκόνα τῆς δημιουργίας, λέγει γιὰ τὸν Χριστό: *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν»* (Ἰω. 1:1-5).

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶχε προβεῖ ἀμέσως στὴ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ. Πρὶν ἀπὸ αὐτὴ εἶχε προηγηθεῖ διάλογος μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν του. Εἶχαν σημειώσει προφανῶς τὸ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν τυφλό καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτοῦ τοῦ ὑπέβαλαν τὴν ἐρώτηση, ποιὸς εὐθύνεται; Ποιὸς ἔχει ἀμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ γεννήθηκε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τυφλός; Ὁ ἴδιος ἢ οἱ γονεῖς του; Μὲ τὴν ἐρώτησή τους οἱ Μαθητὲς μεταφέρουν τὴν ἐπικρατοῦσα ἀντίληψη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἐρμηνευτῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅτι εἶναι δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀμαρτήσῃ ἐνῶ ἀκόμα βρίσκεται στὴ μήτρα τῆς μητέρας του (βλ. Ψάλμ. 50), ἢ ὅτι τιμωρεῖται γιὰ τὶς ἀμαρτίες τῶν προγόνων του. Αὐτὸ καθίσταται ἐπίσης φανερὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ κριτικὴ τῶν Φαρισαίων πρὸς τὸν θεραπευθέντα τυφλό: *«Ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὁλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»* (Ἰω. 9:34). Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ γίνεῖ διεξοδικὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἀμαρτία, γιατί διαπιστώνουμε πόσο, στὴν Ἰουδαϊκὴ θεολογία, ἡ ἀμαρτία βρισκόταν στὸ ἐπίκεντρο τῆς κατανοήσεως τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος, ἔνεκα τῆς νομικῆς διδασκαλίας, φορτωνόταν μὲ τὴν ἐνοχὴ τῆς ἁμαρτίας σὲ κάθε βῆμα τοῦ βίου του. Ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ἁμαρτίας μὲ τὰ νομικὰ κριτήρια ἦταν καθαρὰ δικανικὴ, γιατί ἡ ἁμαρτία ἐπέφερε καὶ τὴν τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεό. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶχαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἦταν ἡ εἰκόνα τοῦ τιμωροῦ Θεοῦ κάθε φορὰ ποὺ γνώριζαν ἢ καὶ ὅταν δὲν γνώριζαν γιὰ τὴν παράβαση τοῦ Νόμου. Ἀντιθέτως, ὁ Ἰησοῦς δὲν καθιστᾷ ὑπεύθυνους αὐτῆς τῆς σωματικῆς τυφλώσεως οὔτε τὸν ἴδιο, οὔτε τοὺς γονεῖς του καί, κατὰ συνέπεια, δὲν πρέπει νὰ ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ κριτήριον γιὰ τὸ θέμα αὐτό, ἐκτὸς ἂν εἶναι προφανέστατο. «Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ» (Ἰω. 9:3). Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν θεώρησε ὑπεύθυνους κάποιας ἁμαρτίας, οὔτε τὰ θύματα τῆς ἀγριότητος τοῦ Πιλάτου, οὔτε τὰ θύματα ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ πύργου τῆς Σιλωὰμ (Λκ. 13:1-5). Θὰ προσέθετα, οὔτε τὰ θύματα τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς στὴν Κύπρο τὸ 1974, οὔτε τὰ πολλαπλάσια θύματα τῆς πανδημίας τοῦ κορωνοϊοῦ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος σχολιάζει τὴν ἀποψημερικῶν, ὅτι τάχα ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς εἶχε ἀδικηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὴν τύφλωση, καὶ λέγει: «Ἐγὼ λέγω ἀντιθέτως ὅτι αὐτὸς ἔχει εὐεργετηθεῖ μὲ τὴν τύφλωση, γιατί, πράγματι, μπορούσε νὰ βλέπει μὲ τὰ ἐσωτερικὰ του μάτια. Ποιὸ ἦταν τὸ ὄφελος τῶν ὑγιῶν σωματικῶν ματιῶν τῶν Ἰουδαίων; Αὐτοὶ ἔχουν τιμωρηθεῖ πολὺ περισσότερο, γιατί, ἐνῶ μπορούσαν νὰ βλέπουν μὲ τὰ σωματικὰ μάτια, ἦσαν τυφλοὶ πνευματικά. Γιὰ τὸν τυφλό, ὅμως, ποιὰ εἶναι ἡ βλάβη ἀπὸ τὴν τύφλωση; Καμμία, γιατί χάρη σὲ αὐτὴ μπορούσε νὰ βλέπει πνευματικά. Ὅπως, λοιπόν, τὰ θεωρούμενα κακὰ τοῦ παρόντος βίου δὲν εἶναι στὴν οὐσία κακὰ, κατὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ τὰ θεωρούμενα ὡς ἀγαθὰ δὲν εἶναι στὴν οὐσία ἀγαθὰ, παρὰ μόνο ἡ ἁμαρτία συνιστᾷ κακόν, ὄχι ὅμως ἡ σωματικὴ τύφλωση. Αὐτὸς δὲ ὁ ὁποῖος ἔχει δημιουργήσει τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός, ἔχει

τὴν ἐξουσία νὰ θεραπεύσει καὶ αὐτὸν τὸν τυφλό»²⁰. Εἶναι προτιμότερο νὰ ἀναμένουμε νὰ μᾶς δεῖξει ὁ Θεὸς τὰ «σημεῖα τῶν καιρῶν» γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν πραγματικὴ αἰτία διάφορων δυσάρεστων γεγονότων, ὅπως ἡ παρούσα πανδημία.

Ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι κατηγορήσαν τὸν θεραπευθέντα τυφλό, τὸ ἴδιο καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰωβ εἶχαν προσπαθήσει νὰ τὸν πείσουν, ὅτι οἱ δοκιμασίες, οἱ θλίψεις καὶ ἡ σωματικὴ του ἀσθένεια ὀφείλονταν σὲ ἁμαρτίες ποὺ εἶχε διαπράξει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅλα δὲ αὐτὰ συνιστοῦν τὴν τιμωρία του. Ἐκεῖνος, ὅμως, ἀντὶ νὰ ἀναζητήσει μία λογικὴ ἐξήγηση τῶν πόνων του, προτίμησε νὰ εἰσέλθει ἐν σιωπῇ στὸ ἀπύθμενο μυστήριον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ παραμένει πιστὸς μέχρι τέλους στὶς ἐπαγγελίες του πρὸς τὸν ἄνθρωπο (Ἰωβ 42).

Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς γεννήθηκε ἔτσι γιὰ νὰ ἀποκαλυφθοῦν τὰ ἔργα καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπάντηση, ὁ Χριστὸς συνεχίζει καὶ ἐξηγεῖ ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γίνουν ὅσο εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς. Μέσα στοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ φαίνεται καὶ ὁ συμβολικὸς χαρακτήρας τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ. «*Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν· ἔρχεται νύξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾤ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου*» (Ἰω. 9:4-5). Στὸς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐμφανὴς ἡ χρῆση τῶν ἀντίθετων ἐννοιῶν ἡμέρας καὶ νύκτας, ὅροι συνώνυμοι τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους ἀντιστοίχως. Ἀπὸ τὴ φυσικὴ κατάσταση τῶν πραγμάτων μεταβαίνει στὴ συμβολικὴ γιὰ νὰ πει, ὅτι ἡ ἀποστολὴ του στὸν κόσμον εἶναι ἡ παροχὴ τοῦ φωτός. Ὅπως, ἐπομένως, θαυματουργικὰ παρέχει τὸ σωματικὸ φῶς στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο παρέχει καὶ τὸ πνευματικὸ φῶς. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ προφήτη Ἡσαΐα: «*καὶ ἄξω τυφλοὺς ἐν ὁδῷ,*

²⁰ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Ἐὐαγγελιστήν*, Ὁμιλία 57, PG 59, 307.

ἢ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους ἅς οὐκ ἤδειςαν, πατήσαι ποιήσω αὐτούς· ποιήσω αὐτοῖς τὸ σκότος εἰς φῶς καὶ τὰ σκολιά εἰς εὐθειάν· ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς» (Ἠσ. 42:16).

Ἡ ἀντίθεση μεταξύ φωτός καὶ σκότους ἦταν πάντοτε ἔλκυστική γιὰ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη καὶ ἔτσι ὀδήγησε σὲ ἀντίθετες ἢ καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενες ἐρμηνευτικές. Ἡ βιβλικὴ θεολογία ταυτίζει τὸ φῶς μὲ τὴν ἀληθινὴ γνώση τοῦ Θεοῦ (Μτ. 4:16) καὶ στὸ κείμενο τῆς διηγήσεως τοῦ παρόντος θαύματος καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Χριστὸς ταυτίζεται μὲ τὸ φῶς. Αὐτὴ τὴ θεολογία ἀκολούθησε καὶ ἡ μυστικὴ θεολογικὴ γνωσιολογία. Ἐτσι ἐρμηνεύεται καὶ τὸ φῶς τῆς Μεταμορφώσεως ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντίθετα, ὁ Μανιχαϊσμός ὀδηγήθηκε στὴ δυαρχικὴ περὶ Θεοῦ ὄντολογία διακρίνοντας μεταξύ Θεοῦ τοῦ φωτός καὶ Θεοῦ τοῦ σκότους ποὺ ἀντιμάχονται ἀλλήλους.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὴ τὴ συζήτηση μὲ τοὺς Μαθητὲς του, ὁ Χριστὸς εἶχε προβεῖ σὲ μία ἰδιαίτερη καὶ πρωτοφανὴ πράξη γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ. Αφοῦ ἔπτυσε στὸ χῶμα καὶ κατασκεύασε λίγο πηλό, ἔχρισε μὲ αὐτὸν τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ καὶ τοῦ εἶπε νὰ πάει νὰ τὰ νίψει στὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. Πράγματι, ὁ τυφλὸς ἐνήργησε σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπέκτησε τὸ φῶς. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ ἔχει προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς Γραφῆς. Τὰ στοιχεῖα ποὺ συγκεντρώνονται σὲ αὐτὴ τὴ θαυματουργικὴ πράξη τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολλὰ. Πρῶτον, τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖο ἐπέδειξε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό. Ακολούθως ἡ συζήτηση μὲ τοὺς Μαθητὲς καὶ ἡ καθ' αὐτὸ θαυματουργικὴ πράξη, ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ χρησιμοποιήθηκαν, δηλαδὴ τὸ πτύελο τοῦ Χριστοῦ, τὸ χῶμα καί, τέλος, τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὸ σύνολο αὐτὸ τῶν πράξεων τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀκολούθως: «Ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν μᾶς ὑπενθύμισε μόνον τοὺς λόγους, ἀλλὰ συμπλήρωσε, λέγοντας, ὅτι “ἔπτυσεν”.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὑποδηλώνει, ὅτι βεβαίωσε τὸν λόγο μὲ τὰ ἔργα. Ἐν τούτοις, γιατί δὲν χρησιμοποίησε νερὸ γιὰ τὴν κατασκευή τοῦ πηλοῦ, ἀλλὰ τὸ πτύσμα; Ἐπρόκειτο νὰ στείλει τὸν τυφλὸ στὴ Σιλωάμ. Γιὰ νὰ μὴν πλανηθεῖς, λοιπόν, ὅτι εἶναι ἡ πηγὴ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ νὰ πληροφορηθεῖς ὅτι ἡ δύναμη, ἡ ὁποία ἐξῆλθε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ, αὐτὴ ἀναδημιούργησε καὶ ἄνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἔπτυσσε χαμαὶ ... Γιὰ νὰ μὴ νομίσεις ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ γῆ ἔκανε αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, τοῦ ὑπέδειξε νὰ πάει νὰ νιφτεῖ στὴν κολυμβήθρα. Γιὰ ποῖό λόγο, ὅμως, δὲν ἔκανε τὸ θαῦμα ἀμέσως, ἀλλὰ ἀπέστειλε τὸν τυφλὸ στὴ Σιλωάμ; Γιὰ νὰ γνωρίσεις τὴν πίστη τοῦ τυφλοῦ»²¹.

Πράγματι, ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ στὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ ὑπενθυμίζει ἢ καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀποστολὴ τοῦ Σύρου βασιλιᾶ Νεεμᾶν ἀπὸ τὸν προφήτη Ἐλισαῖο στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ νὰ λουσθεῖ γιὰ νὰ καθαρισθεῖ ἀπὸ τὴ λέπρα του (Δ' Βασ. 5). Σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις τὸ νερὸ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στὴ συμβολικὴ τῶν πράξεων. Ἔτσι, καὶ πάλιν ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει: «Ὡσπερ οὖν πέτρα (ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθε τὸ ὕδωρ) ἦν ὁ Χριστὸς πνευματικῆ, οὕτω καὶ Σιλωάμ ἦν πνευματικός. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸ ἀθρόον τῆς τοῦ ὕδατος παρουσίας αἰνίττεσθαι μυστήριον ἡμῖν ἀπόρρητον. Ποῖον δὴ τοῦτο; Τὸ ἀπροδόκητον τῆς ἐπιφανείας καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν»²². Ἡ ἔρμηνεία αὐτὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως Σιλωάμ, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ σημαίνει ἀπεσταλμένος. Ὁ Χριστός, ἐπομένως, ἀποστέλλει τὸν τυφλὸ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἔτσι, γιὰ τὴ θεολογία τῶν Πατέρων τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ νερὸ ταυτίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

²¹ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν*, Ὁμιλία 57, PG 59, 311.

²² Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν*, Ὁμιλία 57, PG 59, 311.

Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐπίσκοπος Λύων, ἐρμηνεύοντας τὴν χρῆση τοῦ χώματος καὶ τοῦ πηλοῦ, γράφει: «Προκειμένου γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, δὲν ἦταν πλέον μὲ ἕναν λόγο, ἀλλὰ μὲ μία πράξη μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἔδωσε τὴν ὄραση. Ἐνήργησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὄχι χωρὶς λόγο, οὔτε τυχαία, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ καταστήσει γνωστὸ τὸ χέρι τὸ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο στὴν ἀρχὴ εἶχε δημιουργήσει τὸν ἄνθρωπο ... Σύμφωνα μὲ ὅσα λέγει ἡ Γραφή ... “Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον”. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὁ Κύριος ἔπτυσσε στὸ χῶμα καὶ κατεσκεύασε τὸν πηλὸ καὶ ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ὑποδεικνύοντας ἔτσι τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πραγματοποιήθηκε ἡ πρώτη δημιουργία, γιὰ ὅσους εἶχαν τὴν ἰκανότητα νὰ τὸ κατανοήσουν, φανερώνοντας τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ ὁποῖου δημιουργήθηκε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν χοῦν τῆς γῆς. Πράγματι, αὐτὸ τὸ ὁποῖο ὁ Δημιουργὸς Λόγος δὲν δημιούργησε μέσα στὸν μητρικὸ κόλπο γιὰ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, τὸ συμπληρώνει στὸ φῶς τῆς ἡμέρας μὲ σκοπὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ σὲ Αὐτόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ νὰ μὴ ἀναζητοῦμε ἄλλο χέρι μὲ τὸ ὁποῖο εἶχε δημιουργηθεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ἄλλο Πατέρα, γνωρίζοντας ὅτι τὸ χέρι τὸ ὁποῖο μᾶς ἔχει δημιουργήσει στὴν ἀρχὴ καὶ μᾶς πλάθει στὸν μητρικὸ κόλπο, αὐτὸ τὸ ἴδιο χέρι, κατὰ τοὺς ἔσχατους αὐτοὺς χρόνους, ὄντας ἐμεῖς χαμένοι, μᾶς ἔχει ἀναζητήσει, βρῆκε τὸ ἀπολωλὸς πρόβατο, τὸ σήκωσε στοὺς ὤμους του καὶ τὸ ἐπανένταξε στὸ ποίμνιο τῆς ζωῆς»²³. Κατὰ τὸν ἅγιο Εἰρηναῖο, ἐπομένως, ἡ θαυματουργικὴ αὐτὴ πράξη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι πράξη δημιουργίας παράλληλη πρὸς τὴν πράξη τῆς δημιουργίας τοῦ πρώτου ἀνθρώπου.

Τὸ θαῦμα εἶχε προκαλέσει ποικίλες ἀντιδράσεις. Πρῶτον, οἱ γείτονες καὶ οἱ γνωστοὶ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, πού ταυτίζονται

²³ Εἰρηναίου Λουγδούνων, *Κατὰ τῶν Αἰρέσεων*, Ε', κεφ. 15, 2, ἔκδ. Adelin Rousseau – Charles Mercier – Louis Doutreleau, *Irénée de Lyon. Contre les hérésies, Livre V, Édition Critique*, tom. II, *Texte et Traduction*, [Sources Chrétiennes 153], Les Édition du Cerf, Paris 1969, σσ. 203-207.

μέ τὸ πλῆθος σὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο, ἀδυνατοῦσαν νὰ πιστέψουν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦταν τυφλὸς καὶ ἐπαιτοῦσε, τώρα βλέπει, βαδίζει καὶ συναναστρέφεται μαζί τους. Ὑπῆρχε μάλιστα καὶ διχογνωμία μεταξύ τους ἂν εἶναι ὁ τυφλὸς ποῦ γνώριζαν ἢ ὄχι. Ἐκεῖνος τοὺς ἀπαντοῦσε «ἐγὼ εἶμι». Δεύτερον, ἀντιδρούσαν οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ γείτονες καὶ οἱ γνωστοὶ εἶχαν ὀδηγήσει τὸν θεραπευθέντα. Αὐτοὶ ἀμφισβητοῦσαν τὴν ταυτότητα τοῦ Χριστοῦ, γιατί ἔκανε τὸ θαῦμα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου. Ἀμφέβαλλαν καὶ γιὰ τὸ θαῦμα καὶ κάλεσαν τοὺς γονεῖς τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν. Ζήτησαν ἐπανειλημμένως νὰ τοὺς περιγράψει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς τὸν θεράπευσε. Τελικά, ἐξεδίωξαν τὸν θεραπευθέντα, γιατί, ἀντίθετα ἀπὸ τὴ δική τους στάση, ἐκεῖνος ὁμολόγησε τὴν ἐκ Θεοῦ προέλευση τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά, ὅμως, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Εὐαγγελιστής, καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν διχασθεῖ μεταξύ τους ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ θεραπευθεὶς τυφλὸς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δίκης του ἐνώπιον τῶν Φαρισαίων, (α) ὁμολόγησε ὅτι εἶναι προφήτης γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐπιτελεῖ παρόμοια θαύματα, (β) ὁμολόγησε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ἀμαρτωλὸς, ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ Φαρισαῖοι, (γ) δέχθηκε νὰ εἶναι μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, (δ) ὁμολόγησε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἡ τελευταία ἐνόητα τῆς περικοπῆς περιγράφει τὴ δεύτερη συνάντηση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν θεραπευθέντα τυφλό. Ὅπως στὴν πρώτη περίπτωση, ἔτσι καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ εἶναι μὲ πρωτοβουλία τοῦ Χριστοῦ ποῦ πραγματοποιεῖται ἡ συνάντηση. Ὁ Χριστὸς πληροφορήθηκε τὰ τῆς ἀνακρίσεως τοῦ θεραπευθέντος ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, τὴν ἀντίδρασή τους, καθὼς καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸν ἐξεδίωξαν. Ὁ διάλογός του μὲ τὸν Χριστὸ εἶναι ἐντελῶς ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖνον μὲ τοὺς Φαρισαίους προηγουμένως. Ἡ ἐρώτηση τὴν ὁποία τοῦ ὑποβάλλει αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ κατὰ πόσον πιστεύει «εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ». Ἐκεῖνος ἐρωτᾷ, ποιὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ πιστέψει, καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ δίδει τὴ σημαντικὴ ἀπάντηση: «Καὶ ἐώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ

ἐκεῖνός ἐστιν» (Ιω. 9:37). Ὁ πρῶν τυφλὸς καὶ βλέπει καὶ ἀκούει. Ἔτσι, ἐνώπιον τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν Ναό, ὁμολόγησε τὴν πίστη του ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ τὴ συγκεκριμένη στιγμή αὐτὸν ποῦ βλέπει καὶ ἀκούει τὸν λόγο του εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ χῶρος συναντήσεως μέσα στὸν Ναό, «τὸν οἶκο τοῦ Πατέρα», γίνεται ὁ χῶρος γνώσεως καὶ τοῦ Πατέρα διὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα φωτίζει ὄχι μόνο σωματικά, ἀλλὰ κυρίως πνευματικά. Τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ, ἀποτελεῖ μία θεοφάνεια. Ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτεται στὸν θεραπευμένο ὅτι εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεραπεία του δὲν εἶναι μόνο θεραπεία τῶν σωματικῶν του ματιῶν, ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ. Ἡ πνευματικὴ ὄραση ἐκφράζεται μέσω τῆς πίστεως. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ Χριστὸς ρώτησε τὸν θεραπευθέντα τυφλὸ ἂν πιστεύει στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο, γιατί ἡ πίστη στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τύφλωση. Πράγματι, ὁ Χριστὸς εἶπε μετὰ ἀπὸ τὴ συνάντησή του μὲ τὸν θεραπευθέντα: «εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται» (Ιω. 9:39).

Εἶναι ἀξιοσημείωτη ἡ συνεχὴς παράθεση τῶν λέξεων «βλέπω», «ἀναβλέπω», «ἀνοιγῶ ὀφθαλμούς», «οἶδα», πολλὰ φορὲς σὲ ἀντιθετικὴ παράθεση μὲ τὴν τύφλωση καὶ τὴν ἄγνοια τῶν Φαρισαίων. Μὲ τίς ἔννοιες αὐτὲς καθίσταται φανερὴ ἡ πρόθεση τοῦ Εὐαγγελιστῆ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴν κατανόηση τῆς διηγήσεως τοῦ θαύματος. Δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα ἀπλῶς ἐκπληκτικὸ γεγονός, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ φωτὸς ποῦ ὁ Χριστὸς προσφέρει στὸν κόσμο γιὰ νὰ ἀπαλλάξει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ πνευματικὸ σκοτάδι.

3. «Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστὶν ἔρχεται νύξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου»

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκονται στὸ κέντρο νοηματοδοτήσεως τοῦ θαύματος σὲ σχέση μετὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ θείου φωτός στὸν κόσμον, ἡ ὁποία γίνεται μετὰ τὴ συμβολικὴ πράξη τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ. Ὅμως, μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ Χριστὸς κάνει μία γενικὴ ἀναφορὰ στὸ συνολικὸ τοῦ ἔργου σωτηρίας ἐπὶ τῆς γῆς. Παρόμοια ἀναφορὰ ἔκανε ὁ Χριστὸς καὶ στὰ πλαίσια τῆς συναντήσεώς του μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα στὴν πηγὴ τοῦ Ἰακώβ ὅπου, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι τὸν κάλεσαν νὰ φάει ἀπὸ τὰ φαγητὰ τὰ ὁποία πῆγαν καὶ ἀγόρασαν ἀπὸ τὴν κοντινὴ κώμη, ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Ἐμὸν βρῶμά ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον» (Ἰω. 4:34).

Ὁ Χριστὸς φαίνεται νὰ ἐπείγεται στὴ συγκεκριμένη περίπτωση νὰ ὀλοκληρώσει τὸ σωτήριό του ἔργο. Γνωρίζει ὅτι τὸ θαῦμα αὐτὸ ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα θαύματα καὶ ἡ διδασκαλία του θὰ προκαλοῦσε τὴ μὴνὴ καὶ τὴν ἀντίδραση τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Αὐτὸ θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγηθεῖ στὸν σταυρὸ γιατί κατηγορεῖται ὅτι παραβαίνει τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Ὅμως, ὁ Χριστὸς ἀπάντησε στὴν κατηγορία αὐτὴ μετὰ μία ἄλλη φράση, ἡ ὁποία φανερῶνει ἐπιπρόσθετα τὴν ἰδιαίτερὴ του σχέση μετὰ τὸν Θεὸ Πατέρα. «Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι» (Ἰω. 5:17).

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὸ νόημα τοῦ θαύματος πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν δύο βασικὰ στοιχεῖα: πρῶτον, τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ Πατέρα στὸν κόσμον, δηλαδὴ ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθεῖ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ διάφορα θαύματα, γιατί, ὄντως, μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἀναδεικνύεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον καὶ ἀποκαλύπτεται τὸ θεῖο φῶς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ σωτηρία ὅσους δέχονται τὸν φω-

τισμό του και στη γνώση του ἀληθινοῦ Θεοῦ. Δεύτερον, ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐνώπιον, ἐπομένως, τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει γιὰ πολλοστὴ φορὰ τὴν ταυτότητά του ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ σχέση πού ἔχει μὲ τὸν Πατέρα Θεοῦ καὶ ἐκδηλώνει τὸν σκοπὸ τῆς ἀποστολῆς του στὸν κόσμο. Ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ ἐντάσσεται στὰ πλαίσια αὐτὰ καὶ ἀποτελεῖ ἐκπλήρωση αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ὅπως σημείωσε ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος²⁴, εἶναι πράξη δημιουργίας γιατί ἀναδημιούργησε τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ. Μὲ τοὺς λόγους του «ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι» (Ιω. 5:17), μᾶς εἰσάγει ὄντως στὴν κατάσταση τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό. Ἡ δημιουργικὴ πράξη δὲν περιορίζεται σὲ μόνη τὴν κατασκευὴ μὲ πηλὸ τῶν ματιῶν τοῦ τυφλοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴ δημιουργία τοῦ φωτὸς πού τοῦ χαρίζει. Ἄλλωστε, τὸ φῶς εἶναι τὸ πρῶτο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴ δημιουργία τῆς ἄμορφης ὕλης: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς» (Γέν. 1:3). Ὁ Χριστὸς, μὲ τὴν ἀποστολή του στὸν κόσμο, συνεχίζει τὸ δημιουργικὸ ἔργο, ἀλλὰ πλέον γιὰ νὰ ἀναδημιουργήσει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κτίση στὸ σύνολό της. Ὁ τυφλὸς ἀντιπροσωπεύει καὶ συμβολίζει, ἔτσι, τὸ ἀνθρώπινο γένος πού ὀδηγήθηκε στὴν τύφλωση, ἀγνοώντας τὸν Θεό. Ὁ Χριστὸς προσφέρει καὶ πάλιν ὄχι μόνο τὸ ὕλικό φῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ πνευματικό, δηλαδὴ τὴ γνώση τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐπιπρόσθετα, ἡ μαρτυρία τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ ἀποτελεῖ καὶ τὸν προάγγελο τοῦ μαρτυρίου τῶν Χριστιανῶν κατὰ τοὺς διωγμοὺς πού θὰ ὑφίσταντο στὴ συνέχεια τῆς ἱστορίας.

²⁴ Εἰρηναίου Λουγδούνων, *Κατὰ τῶν Αἰρέσεων*, Ε', κεφ. 15, 2, ὅπ.π., σσ. 203-207.

4. «Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει»

Ἡ συζήτηση τοῦ θεραπευθέντος τυφλοῦ μὲ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ἀναδεικνύει ἓνα ἄλλο πολὺ σημαντικό ζήτημα, αὐτὸ τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ κατὰ πόσον ὁ Θεὸς δέχεται νὰ ἀκούσει τὶς προσευχὲς ἢ τὶς πράξεις τῶν ἁμαρτωλῶν. Βεβαίως, ἡ συζήτησή τους εἶχε ἐπίκεντρο τὸν Χριστό, τὸν ὁποῖο οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες τοῦ Ἰσραὴλ θεωροῦσαν ὡς ἁμαρτωλὸ γιὰτί, ὅπως ἔλεγαν, δὲν τηροῦσε τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου ὅπως ἐπέβαλλε ὁ Νόμος. Ὅμως, ἡ θεολογικὴ ἀντίληψη ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει τοὺς ἁμαρτωλοὺς, θέτει τὸ ἐρώτημα ποιὸς εἶναι ἁμαρτωλὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀπάντηση τοῦ τυφλοῦ, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἰουδαίους ποὺ ὄριζαν ὅτι ἁμαρτωλὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν τηρεῖ τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου, καθορίζεται ὅτι δίκαιος ἢ μὴ ἁμαρτωλὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σέβεται τὸν Θεὸ καὶ τηρεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Θὰ λέγαμε ὅμως ὅτι τὸ περιεχόμενο τῆς συζητήσεως αὐτῆς περιορίζεται στὰ πλαίσια τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὴν Καινὴ Διαθήκη δὲν ὑφίσταται αὐτὴ ἢ κατάσταση τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, γιὰτί πλέον ἐπικρατεῖ ὁ νόμος τῆς χάριτος. «Ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (Ἰω. 1:17), λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸν Πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐνώπιον τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ κανένας ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι εἶναι ἀναμάρτητος. Οἱ μεγάλοι ἅγιοι πάντοτε εἶχαν αὐτὴ τὴ συναίσθηση τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἁμαρτωλότητος καὶ γι' αὐτὸ πάντοτε ἔλεγαν ὅτι εἶναι οἱ πλέον ἁμαρτωλοί.

Ὅμως, ἡ ἔλευση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διόρθωσε καὶ ἄλλαξε αὐτὴ τὴ θέση ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀποδέχεται τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἀντίθετα, ἂν πάrouμε ὡς παράδειγμα τὴν παραβολὴ τοῦ Τελῶνη καὶ τοῦ Φαρισαίου, ὁ Θεὸς ἄκουσε τὸν ἁμαρτωλὸ Τελῶνη καὶ

του̐ πρόσφερε τὴ σωτηρία. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, θέλοντας νὰ ἀποδείξει αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, σὲ δύο περὶ μετανοίας *Λόγους* του παραθέτει ἀρκετὰ παραδείγματα γιὰ νὰ ἀποδείξει ὅτι ὁ Θεὸς δέχεται τὸν ἀμαρτωλὸ πὺ μετανοεῖ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δέχθηκε νὰ ὑψωθεῖ πάνω στὸν σταυρὸ καὶ νὰ ὑποστῆ τὸν σταυρικὸ θάνατο γιὰ νὰ ἀπαλλάξει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὰ ἀποτελέσματά της. Ἐγκαθίδρυσε τὰ ἱερά Μυστήρια, κατ' ἐξοχὴν τὸ Βάπτισμα γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν. Στὴ συνέχεια πρόσφερε τὴ δυνατότητα στὸν ἄνθρωπο νὰ ἐκδηλώνει τὴ μετάνοιά του μετὰ τὸ Βάπτισμα γιὰ νὰ λαμβάνει τὴν ἄφεση μὲ τὸ μυστήριό τῆς Μετάνοίας καὶ Ἐξομολόγησης. Ἔδωσε γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ τὴν ἐξουσία στὴν Ἐκκλησία νὰ συγχωρεῖ τις ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων μὲ τοὺς λόγους του πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. «*Ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατήτε, κεκράτηνται*» (Ἰω. 20:23). Ἡ μόνη ἀμαρτία πὺ δὲν συγχωρεῖται, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (βλ. Μτ. 12: 31, Μκ. 3:28-30 καὶ Λκ. 12:10).

Ὅπως τονίζει, ὁμως, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στοὺς περὶ μετανοίας *Λόγους* του, (α) δὲν θὰ πρέπει νὰ καταχρασθοῦμε τὴ συγχωρητικότητα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ θέτουμε φραγμὸ στὸν ἑαυτὸ μας, λέγοντας ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μᾶς συγχωρήσει. Αὐτὸ μᾶς θέτει σὲ κίνδυνο νὰ μὴν μποροῦμε νὰ μετανοοῦμε καὶ νὰ μὴ λάβουμε τὴν ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν μας, (β) ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἐκεῖνο πὺ πρέπει νὰ γνωρίζουμε καὶ νὰ λειτουργεῖ μέσα μας εἶναι νὰ μὴν ὀδηγοῦμαστε σὲ ἀπόγνωση. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, εἶναι Πατέρας καὶ μᾶς ἀγκαλιάζει καὶ μᾶς ὑποδέχεται ὅπως τὸν Ἄσωτο τῆς Παραβολῆς.

«Ὁ Παῦλος βλάσφημος ἦν, καὶ διώκτης, καὶ ὑβριστής· ἐπειδὴ δὲ ἐσπούδασε καὶ οὐκ ἀπέγνω, καὶ ἀνέστη καὶ τῶν ἀγγέλων γέγονεν ἴσος· ὁ δὲ Ἰούδας ἀπόστολος ἦν, ἀλλὰ ραθυμήσας γέγονε προδότης. Ὁ ληστής πάλιν μετὰ τοσαύτην κακίαν, ἐπειδὴ μὴ

ἀπέγνω, πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων εἰς τὸν παράδεισον εἰσῆλθεν· ὁ Φαρισαῖος θαρρήσας ἐξ αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς κατηνέχθη τοῦ ὕψους· ὁ τελώνης μὴ ἀπογνοῦς, οὕτως ὠρθώθη ὡς κἀκείνον παραδραμεῖν. Βούλει σοι δείξω καὶ πόλιν ὀλόκληρον τοῦτο ποιήσασαν; Ἡ τῶν Νινευιτῶν πόλις οὕτως ἐσώθη πᾶσα· καίτοι γε ἡ ἀπόφασις εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοῦς ἐνέβαλεν· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι, Ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἀλλ' ἀπλῶς, “Ἐτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται”· ἀλλ' ὅμως ἀπειλοῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου βοῶντος, καὶ τῆς ἀποφάσεως οὐκ ἐχούσης μέλλησιν οὐδὲ διορισμὸν, οὐκ ἀνέπεσον, οὐδὲ τὰς χρηστὰς προέδωκαν ἐλπίδας. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐ προσέθηκε διορισμὸν, οὐδὲ εἶπεν, Ἐὰν δὲ μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἵνα καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀκούσωμεν ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ φερομένης χωρὶς διορισμοῦ, μὴδὲ οὕτως ἀπογνώμεν, μὴδὲ ἀπαγορεύσωμεν, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑπόδειγμα βλέποντες. Οὐ διὰ τούτου δὲ μόνον ἔστι τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἰδεῖν, ὅτι μὴ προσθεῖς διορισμὸν τῇ ἀποφάσει, ὅμως μετανοήσασι κατηλλάγη, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τὴν ἀπόφασιν ἀπηρτισμένην ἐξενεγκεῖν.

Αὐξῆσαι γὰρ τὸν φόβον βουλόμενος καὶ τῆς πολλῆς αὐτῶν ῥαθυμίας καθάψασθαι, τοῦτο ἐποίησε, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χρόνος τῆς μετανοίας δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν. Τί γὰρ ἡμέραι τρεῖς τοσοῦτον εἰργάσαντο, ὡς ἀφανίσει κακίαν τοσαύτην; Ὁρᾶς πῶς καὶ ἐντεῦθεν ἡ τοῦ Θεοῦ φαίνεται κηδεμονία; τὸ γὰρ πλέον αὕτη συνεισήνεγκεν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν»²⁵.

²⁵ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Λόγος περὶ Μετανοίας*, Ὁμιλία 1, PG 49, 279-280.

5. Προβληματισμοὶ Χριστιανικῆς Ἠθικῆς

Τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ μᾶς θέτει ἐνώπιον σημαντικῶν καταστάσεων τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξουμε τὰ μηνύματα ποὺ θέλει ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσει, γιατί πολλές φορές, ἢ ἀδυνατοῦμε νὰ διακρίνουμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀλλοιώνουμε τὴν εὐαγγελικὴ ἠθικὴ καὶ ἀλήθεια γιὰ νὰ τὰ προσαρμόσουμε στὰ δικά μας κριτήρια, ὅποτε δὲν μιλοῦμε γιὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὶς δικές μας ἐπιθυμίες, ὅσο εὐγενεῖς καὶ ἂν εἶναι αὐτές.

Ὁ προβληματισμὸς τῶν Μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μόνο τόσο ἀρχαῖος ὅσο καὶ ἡ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ εἶναι καὶ τόσο σύγχρονος ὅσο σύγχρονη εἶναι καὶ ἡ μεταμοντέρνα ἐποχὴ μας μὲ τὴν τεχνολογικὴ τῆς ἀνάπτυξη. Ρώτησαν τὸν Χριστὸ ποιὸς εἶχε ἀμαρτήσῃ γιὰ νὰ γεννηθεῖ τυφλὸς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος. Αὐτὴ ἦταν ἡ προσέγγιση τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς θεολογίας τοῦ παλαιοῦ Νόμου, οἱ ὁποῖοι συνέδεαν τὴν ὁποιαδήποτε ἀσθένεια καὶ δοκιμασία μὲ τὴν ἀμαρτία. Ἡ ἀσθένεια ἦταν γιὰ ἐκείνους τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ Γάλλος φιλόσοφος Camu εἰρωνεύοταν μὲ δηκτικότητα τὸν καθολικὸ ἱερέα ποὺ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ἔλεγε πῶς ἡ θανατηφόρα χολέρα τοῦ μεσαίωνα ἦταν τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων.

Σήμερα θὰ μπορούσαμε νὰ ἐρωτήσουμε ποιὸς ἢ ποιοὶ ἔχουν ἀμαρτήσῃ, ἢ ἂν εἶναι ἀμαρτία συλλήβδην καὶ γι' αὐτὸ ἢ δοκιμασία τοῦ κορωνοϊοῦ κατέστη πανδημία. Παλαιότερα θὰ μπορούσαμε νὰ ρωτήσουμε ποιὸς ἀμάρτησε καὶ εἶχαμε τὴν ἐκρηξὴ στὸ Μαρί τῆς Κύπρου, ἢ ποιὸς ἀμάρτησε καὶ ἓνα παιδί ὑποφέρει ἢ γεννήθηκε μὲ ἀνικανότητες; Ποιὸς ἀμάρτησε καὶ ἔγινε ἡ πτώση τοῦ Κυπριακοῦ ἢ τοῦ Γερμανικοῦ ἀεροπλάνου μὲ τόσα πολλὰ θύματα; Ποιὸς ἀμάρτησε καὶ τιμωροῦνται χιλιάδες ἄνθρωποι μὲ θάνατο ἀπὸ σεισμούς, πλημμύρες κ.λπ.; Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα τῶν Αποστόλων μεταφερόμενο στὰ σύγχρονα

πλαίσια της ζωής μας. Βεβαίως, πολλές φορές, για να απεκδυθούμε τῶν δικῶν μας εὐθυνῶν για κάτι που συμβαίνει είτε ἐπιρρίπτουμε εὐθύνες στους ἄλλους είτε λέμε ὅτι εἶναι τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεό, ἀναζητώντας στὴν οὐσία τὸ δικό μας ἄλλοθι.

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι, ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὁ Χριστὸς ἦλθε στὸν κόσμο, ἡ οὐσία τοῦ ἐρωτήματος καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ἀπάντησης ἔχει μεταβληθεῖ ριζικά. Βεβαίως, ἡ ἀπάντηση σὲ αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα δὲν εἶναι εὐκολη. Ὁ Χριστὸς τοποθέτησε σὲ τελείως διαφορετικὸ ἐπίπεδο τὴ λύση τοῦ προβλήματος. Εἶπε στους Μαθητές του. Προσεξέστε, γιατί οὔτε ὁ ἄνθρωπος πού στερήθηκε τὸ φῶς, οὔτε ὁ ἄνθρωπος πού γεννήθηκε μὲ προβλήματα σωματικῆς ἢ καὶ διανοητικῆς στέρησης, οὔτε ὅσοι πέθαναν ἀπὸ τὸν μολυσμὸ τοῦ θανατηφόρου ιοῦ Covid 19, οὔτε ἐκεῖνοι πού πέθαναν στὴν ἔκρηξη στοῦ Μαρί, οὔτε ἐκεῖνοι πού σκοτώθηκαν στο ἀεροπορικὸ δυστύχημα, οὔτε οἱ χιλιάδες ἄνθρωποι θύματα τοῦ σεισμοῦ στοῦ Νεπάλ, οὔτε ὅσοι δολοφονοῦνται ἀπὸ τοὺς τρομοκράτες τιμωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεὸ για κάποιες δικές τους ἁμαρτίες. Αὐτὸ δὲν εἶναι συμβατὸ μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἁμαρτία βρίσκεται στὴ βάση ὅλων αὐτῶν τῶν καταστάσεων. Συμβαίνουν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀπιστίας, ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ βιασμοῦ τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀπληστία, συμβαίνουν ἔνεκα τῆς ἐγωιστικῆς συμπεριφορᾶς μας καὶ τῆς ἔλλειψης ἀγάπης, συμβαίνουν γιατί θελήσαμε νὰ κτίσουμε τὸν δικό μας ὑβριστικὸ πρὸς τὸν Θεὸ Πύργο τῆς Βαβέλ, συμβαίνουν, γιατί ἡ παγκοσμιοποίηση μᾶς ὀδήγησε σὲ μία ἀσθενοῦσα ἔννοια τῆς κοινωνίας, δηλαδὴ τὴν ἡδονή, στὴν ἄμετρη ἀπόλαυση τῶν ἐμπορευμάτων τῆς παγκοσμιοποίησης. Ὅλοι, σὲ ὅλα τὰ παραδείγματα πού ἀναφέραμε καὶ ἄλλα πολλά, δὲν τιμωρήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι τὰ θύματα καὶ οἱ ἐπιπτώσεις τῶν δικῶν μας ἐπιλογῶν. Αντίθετα, αὐτὸς πού ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεό, εἶτε μὲ κάποια ἀσθένεια, εἶτε μὲ χρόνια πάθηση, εἶτε μὲ θλίψεις καὶ δοκιμασίες στὴ ζωὴ του, μέσα ἀπὸ αὐτοὺς

τοὺς ἀνθρώπους φανερώνεται τὸ θέλημα καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Θὰ προχωροῦσα ἓνα βῆμα ἀκόμα καὶ θὰ ἐρμήνευα τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκονται οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ὡς κατάσταση ἀποστολῆς ἀπὸ τὸν Θεό, ὅπως ἦταν οἱ προφῆτες, οἱ ἀπόστολοι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι πὺ εἶχαν ἐπιλεγῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ διακονήσουν τὸ θέλημά του. Ὁ Χριστὸς βεβαίωσε τὸν ἀπόστολο Παῦλο ὅτι ἡ δύναμή του τελειώνεται μέσα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία (βλ. Β' Κόρ. 12:9). Τὸ πρόβλημα εἶναι ὅτι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι βλέπουμε καὶ ἐρμηνεύουμε τὶς καταστάσεις αὐτὲς μὲ ἐνδοκοσμικὰ κριτήρια καὶ θεωροῦμε ἀποτυχία τὸ γεγονὸς ὅτι ἓνα παιδί γεννήθηκε μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες. Τί γίνεται ὅμως ὅταν σκεφτοῦμε ὅτι αὐτὸς ὁ ἀδύναμος στὰ δικά μας μάτια ἄνθρωπος περικλείει μέσα του τὴ χάρη καὶ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς μεταφέρει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ;

Τί σημαίνουν, ὅμως, ὅλα αὐτά; Ὅταν ὁ Ἰώβ, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ εἶχε τὰ πάντα καὶ τὰ ἔχασε, τὴν περιουσία του, τὰ παιδιά του καὶ τὴ σωματικὴ του ὑγεία, οἱ φίλοι του προσπαθοῦσαν νὰ τοῦ ὑποβάλουν ὅτι ἔκανε κάποια ἁμαρτία καὶ τὸν τιμωρεῖ ὁ Θεός, ἐκεῖνος ἐπέμενε ὅτι κάτι ἄλλο κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν κατάστασή του καὶ ὄχι τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεό. Βεβαίως, ἐκεῖ ἔκανε παρέμβαση ὁ Θεός καὶ τὸν ρώτησε: Ἰώβ, τοῦ λέγει ὁ Θεός, ὅταν δημιούργησα τὸν κόσμον, ὅταν δημιούργησα τὸν ἑναστρὸ οὐρανὸ, ὅταν δημιούργησα τὴ θάλασσα καὶ ὅλη τὴ ζωὴ μέσα στὸ νερό, ὅταν δημιούργησα τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπον, ἦσουν παρών; Ὁχι, Κύριε, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἰώβ. Τότε πῶς προσπαθεῖς νὰ ἐξιχνιάσεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἶπε καὶ πάλιν²⁶.

Ὁ Χριστὸς, λοιπόν, λέγει ὅτι αὐτὰ πὺ μᾶς συμβαίνουν εἴτε προσωπικὰ εἴτε στοὺς ἄλλους καὶ ἐμεῖς προσπαθοῦμε εἴτε νὰ ρίξουμε τὸ φταιξιμὸ στὸν Θεό, εἴτε νὰ θεωρήσουμε ὅτι εἴμαστε ἔνοχοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἐνοχοποιοῦμε ἄλλους, δὲν ἰσχύουν τίποτε ἀπὸ αὐτά. Τὸ ἐρώτημα, ἐν τούτοις ἐπανατίθεται: Δὲν

²⁶ Βλ. τὸν διάλογο Θεοῦ Ἰώβ, στὸ Ἰώβ, κεφ. 38-42.

είμαστε ένοχοι και άμαρτωλοί ενώπιον του Θεού; Αλλοίμονο αν νομίζαμε ότι δεν είμαστε, τότε θα είχαμε μεγαλύτερη πτώση από εκείνη των πρωτοπλάστων, γιατί έγωιστικά θα κάναμε τους έαυτούς μας θεούς.

Η βεβαίωση του Χριστού, ότι δηλαδή πρέπει να εργάζεται όσο υπάρχει το φως της ημέρας, δεν αφορά μόνο το ιστορικό έργο του Χριστού, αλλά άπτεται και της δικής μας σχέσεως με τον Θεό και τον Χριστό Ιησού. Μοιάζει με παροιμιώδες απόφθεγμα ο λόγος του Χριστού ότι «έρχεται νύξ ὅτε οὐδείς δύναται ἐργάζεσθαι» (Ιω. 9:4). Αυτό πρέπει να το έχει κατά νουν ο καθένας, γιατί ο Θεός μᾶς παρέχει ικανό χρόνο σωτηρίας. Πρέπει επομένως να χρησιμοποιήσουμε τον χρόνο αυτό όσο είναι ενώπιόν μας πριν μᾶς προλάβει ή νύκτα, δηλαδή ή κατάσταση εκείνη μετά τον θάνατο, ὅποτε ή μετάνοια και ή σωτηρία θα είναι πλέον αδύνατη.

Όμως, ο Θεός δεν τιμωρεῖ τον άνθρωπο ὅπως ο νόμος ἑνός κράτους πού τιμωρεῖ ἐκείνους πού παραβαίνουν τους κανόνες κυκλοφορίας και προκαλοῦν τον θάνατο σέ κάποιον. Είναι τελείως διαφορετική ή «συμπεριφορά» του Θεού. Ο άνθρωπος κατέληξε κουρελιασμένος σωματικά και πνευματικά με την παράβαση του θελήματος του Θεού και Εκείνος πήρε τον δρόμο από τον οὐρανό στη γή και σταυρώθηκε και θανατώθηκε και αναστήθηκε για να ἀγκαλιάσει και πάλιν τον άνθρωπο με την ἀγάπη του. Αυτό ἔννοει ο Χριστός ὅταν μιλά για τή φανέρωση της δόξας του Θεού μέσα από τον τυφλό, μέσα από τον ἀνήμπορο, μέσα από τον ἀσθενή. Έτσι, το δικό σου παιδί, ο δικός σου άνθρωπος πού έχει μία πάθηση ἀποτελεῖ φανέρωση της δόξας του Θεού πού είναι μυστήριο και πρέπει να ἀκούσουμε τί θέλει να μᾶς πει ο Θεός μέσα από τις καταστάσεις αυτές του πόνου.

Από δικής μας πλευρᾶς: (α) καλούμαστε να είμαστε έτοιμοι για ὁμολογία της πίστεώς μας, ιδιαίτερα στον σύγχρονο κόσμο, ὁ ὁποῖος δεν μᾶς θέτει για κρίση ενώπιον «ήγεμόνων και βασιλέων», αλλά ἔνεκα της ἐκκοσμικεύσεως συνεχῶς στρέφεται

έναντίον τῆς πίστεως, έναντίον ἐκείνων ποὺ πιστεύουν, έναντίον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. (β) Ἐξ ἄλλου, δὲν πρέπει νὰ εἶμαστε ἄτεγκτοι σὲ σχέση μετὰ τοὺς τύπους, ὅπως οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ νὰ θέτουμε πέρα καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ συνανθρώπου μας. Ἀνάλογα μετὰ τὴν στάση μας ἀπέναντι στὸν συνάνθρωπό μας καὶ ἀπέναντι στὸν Θεὸ εἴτε θὰ δεχθοῦμε τὸν θεῖο φωτισμὸ εἴτε θὰ ὀδηγηθοῦμε σὲ πνευματικὸ μπλάκ ἄουτ.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι στὸν προβληματισμὸ, ποιὸ εἶναι τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμένα, ὁ καθένας μας μπορεῖ νὰ ἀνακαλύψει τί εἶναι αὐτὸ ποὺ θέλει νὰ τοῦ πεῖ ὁ Θεός. Στὸν καθένα μας διενεργεῖται ἡ φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ.

ISSN 2672-8397